

ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ปริญญาบัตร

ของ

ลาวัญย์ มหาทุมะรัตน์

28 ก.ค. 2529

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มกราคม 2529

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

160433

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำคณิศรและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....*ว*.....ประธาน

.....*ว*.....ประธาน

.....*อภิวัฒน์ ปุระอม*.....กรรมการ

.....*อภิวัฒน์ ปุระอม*.....กรรมการ

.....*นพ. ดนัย ไชยกุล*.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาบัตรฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรินทร์ ประสงค์สม
รองศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร
ฉัตรสุภกุล อาจารย์พรรณพิท วาณิชการ ในการให้คำแนะนำ เสนอแนะ ตลอดจน
แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเขียนและทำปริญญาบัตรฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบ
พระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูอาจารย์ และนักเรียนในกลุ่ม
ตัวอย่าง ที่กรุณาให้ความสะดวกในการดำเนินการทดลอง

ขอขอบคุณ คุณคำรงค์ มหาทุมะรัตน์ สามีสุดที่รัก คุณสุจิต การสมศาสตร์
คุณมาลา โรจนะ คุณนวลสวาท ปิ่นแก้ว คุณจิราภรณ์ หุนตระกูล ที่เป็นธุระใน
การจัดพิมพ์แบบสอบถาม และเก็บข้อมูล ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้การสนับสนุน
และให้กำลังใจตลอดมา

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณประโยชน์ที่พึงได้รับจากปริญญาบัตรฉบับนี้ให้แก่
บิดา มารดา สามี พี่สาว น้องสาว และลูกปอ ซึ่งสนับสนุน ผู้วิจัยให้ศึกษาค้นคว้าจน
ปริญญาบัตรฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ละอรัญย์ มหาทุมะรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ
	ภูมิหลัง
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า
	ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
	ทฤษฎีเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์
	ทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า
	กลุ่มตัวอย่าง
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
	แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์
	โปรแกรมฝึกกิจกรรมกลุ่ม
	โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการทดลอง	41
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	46
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	50
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	50
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	50
กลุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	51
การดำเนินการทดลอง	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	51
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
อภิปรายผล	52
ข้อสังเกตจากการศึกษาครั้งนี้	56
ข้อเสนอแนะ	57
ข้อเสนอแนะบางประการในการนำกิจกรรมกลุ่มไปใช้	59
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	67

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	47
2 การพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอ ก่อนและหลังได้รับข้อเสนอ	48
3 เปรียบเทียบการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึก กิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอหลังการฝึก กิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอ	49

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์สัมพันธ์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงาน บุคคลไม่สามารถจะอยู่โดยลำพังคนเดียวได้ต้องติดต่อกับคนอื่นแทบทุกระยะเวลาตลอดชีวิต ดังนั้นการที่จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขนั้นจำเป็นจะต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ดังที่ วิทยา เทพยา (วิทยา เทพยา 2524 : 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของมนุษย์สัมพันธ์ว่า ก่อให้เกิดความราบรื่นในการคบหาสมาคม ความพอใจยินดีและร่วมมือในการทำงาน ความเชื่อถือรักใคร่ซึ่งกันและกัน ความเข้าใจอันดีต่อกัน และความสำเร็จในกิจการที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวิจิตร อวาระกุล (วิจิตร อวาระกุล 2526 : 6 - 7) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของวิชามนุษย์สัมพันธ์ไว้หลายประการ เช่น เพื่อให้เกิดความไว้วางใจกัน เข้าใจดีต่อกัน เพื่อส่งเสริมและซำรงรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกัน

ในช่วงวัยรุ่น เป็นวัยที่มีมโนภาพแห่งตนไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงมีมากกว่าระยะใด เป็นวัยที่มโนภาพจะก่อตัวขึ้นเป็นการถาวรในแต่ละบุคคล เป็นวัยที่ต้องการอิสระและแสวงหาความรู้ลึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (วัชรีย์ ทรัพย์มี 2522 : 179) และเป็นวัยซึ่งมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นที่สำคัญ เช่น ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม และปัญหาการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ถ้าเด็กขาดทักษะด้านนี้อาจจะทำให้เด็กต่อต้านหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เด็กพวกนี้ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือ ต่อไปก็จะทำให้เด็กมีปัญหาทางด้านสุขภาพจิต ซึ่งจะมีผลกระทบต่อด้านการเรียน ทำให้เด็กมีผลการเรียนอ่อนลงและทำให้มีปัญหาทางด้านระเบียบวินัย เช่น ทำผิดระเบียบวินัยของโรงเรียน (สุณีย์ ชีรดากร 2526 : 178) จึงนับว่าเป็นสิ่งที่สมควร สนับสนุนให้เด็กวัยรุ่น ผู้ซึ่งจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่อันเป็น

กำลังสำคัญของชาติได้มีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีและกิจกรรมกลุ่ม (Group work) ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ได้ กล่าวคือ กิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าในด้านพัฒนา (Developmental values) อันได้แก่ การสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าในด้านการพัฒนาการอารมณ์และสังคม เช่น การควบคุมการ แสดงออกของอารมณ์และที่สำคัญคือ การพัฒนาการด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ ปกติวิสัยของสังคม นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะต่างๆ (คมเพชร นัทรศุกถ 2521 : 11 - 13) และจากการศึกษาค้นคว้าของ เยาวพา เตะระคุปต์ (เยาวพา เตะระคุปต์ 2517 : 228) ได้สรุปผลไว้ตอนหนึ่งว่ากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ การอยู่ร่วมกัน การแบ่งปัน (การให้และการรับ) การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน การเคารพในสิทธิของผู้อื่น การเข้าใจสภาพสังคม ส่งเสริมทักษะในการหาความรู้ ทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะทางปัญญา และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งพบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ส่วนใหญ่อายุประมาณ 14 - 17 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง มักจะยึดเพื่อนเป็นใหญ่ ถ้าไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนก็จะทำให้เด็กมีปัญหา เช่น แสดงอาการต่อต้าน หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎเกณฑ์ของโรงเรียน หรือเป็นคนเก็บตัวไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับคนอื่น นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนต่าง ๆ จากหลายอำเภอ ในจังหวัด ยังไม่คุ้นเคยกันมากนัก จึงทำให้เด็กนักเรียนมีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน

* ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะนำกิจกรรมกลุ่ม มาใช้ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ เพื่อช่วยเหลือให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนานุชนสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาผลของการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนานุชนสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบนิชนสัมพันธ์ของนักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้โปรแกรมการฝึกนิชนสัมพันธ์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนานุชนสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีปัญหาค้นคว้า เพื่อที่จะสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำกัดอยู่ในขอบเขตของประชากร กลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่จะศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2528 จำนวน 120 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2528 จำนวน 24 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน
3. ตัวแปร
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการฝึกโดยแบ่งเป็น 2 วิธี ดังนี้
 - 3.1.1 การฝึกกิจกรรมกลุ่ม
 - 3.1.2 การให้ข้อเสนอแนะ
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ นิชนสัมพันธ์

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การให้นักเรียนในกลุ่มทุกคนกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นตลอดจนแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมนั้น
2. การให้ข้อเสนอแนะ หมายถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในรูปของเอกสารที่รวบรวมจากหนังสือและบทความต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเกี่ยวกับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
3. มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งได้แก่ ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน พูดยจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่ การให้การรับ ยกย่องชมเชยผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. การพัฒนามนุษยสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้กับนักเรียนมีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งได้แก่ ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน พูดยจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่ การให้การรับ ยกย่องชมเชยผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น กระบวนการนี้ได้แก่ การฝึกกิจกรรมกลุ่มและการให้ข้อเสนอแนะ โดยวัดจากคะแนนของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์หลังจากได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม

1. ความหมายของกลุ่ม

มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของกลุ่มไว้ดังนี้

พัตน์ บุญยรัตพันธ์ (พัตน์ บุญยรัตพันธ์ 2517 : 147) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่าหมายถึงการที่บุคคลมารวมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันทางจิตวิทยาและเป็นที่ยอมรับกันในสมาชิกของกลุ่มเอง รวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้กลุ่มจะมีแบบอย่างของพฤติกรรมร่วมกันโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับจำเนียร ชวงโชติ และคนอื่น ๆ (จำเนียร ชวงโชติ และคนอื่น ๆ 2521 : 4 - 6) กล่าวว่า กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อยที่สุดสองคนมารวมกัน มีความสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกันและมีแบบแผนต่อกัน และ ลอเซอร์ (Loeser. 1957 : 5 - 19) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มว่า มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่มมีความมุ่งหมายร่วมกัน มีความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ มีอำนาจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ และมีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มได้ นอกจากนี้ กัลลี (Gully. 1963 : 62) ได้กล่าวว่ากลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่รวมกัน แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสามประการ คือ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย ผลของการทำงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม และมีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

สรุปได้ว่า กลุ่มหมายถึงการที่บุคคลอย่างน้อยที่สุดสองคนมารวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์และมีความสนใจร่วมกัน มีแบบแผนต่อกัน มีความสัมพันธ์กัน มีการสื่อสารทางวาจา ยอมรับซึ่งกันและกันและผลของการทำงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคน

2 ทองเวียน อมรชกุล (ทองเวียน อมรชกุล 2520 : 4 - 5) กล่าวว่า ในปัจจุบัน เรื่องของกลุ่มได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ได้มีผู้นำเอาพลังกลุ่มไปเป็นเครื่องมือในการทำงานและการดำเนินงานต่าง ๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปเช่น นำไปใช้ในการศึกษา การพัฒนาบุคคล การพัฒนาองค์การ การพัฒนาชุมชน การพัฒนากลุ่มทางธุรกิจและกลุ่มทางการ เมือง เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบและขบวนการที่ไม่เหมือนกัน พร้อมทั้งเรียกชื่อต่าง ๆ กันไป เช่น กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) กลุ่มอบรม (Training Group) และกลุ่มฝึกความรู้สึก (Sensitivity Group) เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนวุ่นวายในเรื่องความหมายของชื่อกลุ่มที่แตกต่างกันออกไปนี้ แทรกซ์เลอร์ และนอร์ท (Traxler and North) จึงได้เสนอให้มีการใช้คำว่า กิจกรรมกลุ่ม (Group work) ขึ้นเพื่อให้มีความหมายครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแนะแนวและการบริหาร

✓ 2. ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม เพราะจำนวนสมาชิกจะมีผลกระทบต่อกระเือนต่อการสื่อสารระหว่างสมาชิก และคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มด้วย ซึ่งเรื่องเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกของกลุ่มได้มีผู้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้

1 เขาวพา เกษะคุปต์ (เขาวพา เกษะคุปต์ 2517 : 34) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มที่จะช่วยให้การทำงานหรือการเรียนการสอนประสพผลดีควร เป็นกลุ่มขนาดเล็ก จะมีขนาดประมาณ 5 - 15 คน ซึ่งหิ้งนี้ครูผู้สอนควร เลือกกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหากิจกรรมด้วย อย่างไรก็ตาม ปกติแล้ววัตถุประสงค์จะเป็นเครื่องกำหนดขนาด

ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ จำเนียร ชวงโชติ และคนอื่น ๆ (จำเนียร
 ชวงโชติ และคนอื่น ๆ 2521 : 38) กล่าวว่า ส่วนใหญ่นักจิตวิทยานิยมศึกษากลุ่ม
 ขนาดเล็กที่มีสมาชิก 5 - 9 คน เพราะจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและขบวนการของ
 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกได้ง่ายกว่าศึกษาจากกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้กลุ่มเล็กยังจัดได้ว่า
 มีขนาดพอเหมาะที่จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้สมาชิกทุกคน
 ในกลุ่มได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของคนอย่างเต็มที่ แต่ถ้ามียุ่จำนวนมากเกินไป
 สมาชิกทุกคนไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นได้เป็นรายบุคคล ก็จะทำให้บรรยากาศ
 น่าเบื่อหน่าย สมาชิกจะเกิดความไม่สนใจ อาจจะออกจากกลุ่มไปในที่สุด และออกตาเวย์
 (Ottaway. 1966 : 7) กล่าวว่ากลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิก
 มีโอกาสแสดงออกอย่างเป็นอิสระโดยทั่วถึงกัน โดยสมาชิกไม่ต้องใช้เสียงดังมากนัก
 ทุกคนในกลุ่มก็จะได้ยินอย่างทั่วถึง กลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือถ้า
 มากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมีฉะนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไป
 จากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9 - 10 คน จึงจะทำให้
 การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ ทรัมป์ และมิลเลอร์ (Deighton.
 1971 : 225 citing Trump and Miller. n.d.) กล่าวว่า สมาชิก
 ของกลุ่มควรมีประมาณ 12 - 15 คน กลุ่มไม่ควรเล็กกว่านี้ เพราะจะทำให้สิ้นเปลือง
 แต่ถ้านขนาดใหญ่ไปกว่านี้ก็ไม่ใช่ เพราะสมาชิกจะขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่าง
 ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ วัตสัน และแฮร์ (Deighton. 1971 :
 225 citing Watson and Hare. n.d.) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีขนาดไม่ใหญ่มาก
 และควรมีจำนวน 5 คนเป็นอย่างน้อย แต่บางที่ก็อาจกำหนดให้มีจำนวน 12 - 15 คน
 ก็ได้ เพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจเพราะจะทำให้สิ้นเปลืองน้อยลง แต่ควรมีการแบ่งออก
 เป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม เพื่อให้มีขนาดเหมาะสม ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินไปโอกาสที่สมาชิก
 จะมีส่วนร่วมจะลดน้อยลง อาจทำให้กลุ่มแตกแยกกันง่ายขึ้น นอกจากนี้ ชอว์ (Shaw.
 1971 : 4) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คนเป็นอย่างมาก แต่ถ้ากลุ่มมีจำนวน

30 คนขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ แม้ว่ากลุ่มจะมีสมาชิก 30 คน ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

3. จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของกิจกรรมกลุ่ม

พิศนา เทียนเสมอ (พิศนา เทียนเสมอ 2515 : 30 - 31) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ว่า ช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่มราบรื่นได้ผลดี เพราะได้ช่วยเสริมให้นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่จะสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม ช่วยส่งเสริมและช่วยแก้ปัญหาในค่านิยมสัมพันธ์ เพราะทักษะซึ่งได้ในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาค่านิยมสัมพันธ์และการรับรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ช่วยฝึกทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ช่วยฝึกทักษะในการใ้วิจารณ์พัฒนาเกี่ยวกับการตัดสินใจ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ช่วยฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น ฝึกทักษะในการวิจารณ์วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดก็ไม่ดี ควรไม่ควร และช่วยฝึกทักษะในการพัฒนาตนเอง เมื่อรู้จักตนเองดี รู้จุดเด่นยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง จะช่วยทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น นอกจากนี้ วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล (วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล 2522 : 170 - 172) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อนำมาพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมกลุ่มที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี สาเหตุที่เราใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลนั้น ก็เพราะการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นด้วย ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ่งประทับใจมากกว่าการที่จะสอนบุคคลให้มีการพัฒนาตนเองโดยให้เขาทำเพียงอย่างเดียว จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มอาจจะแบ่งได้ดังต่อไปนี้คือ ประการแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตนเอง

ได้ดีขึ้น เช่น ภูความสามารถบางประการของคน ภูชอบบพร่องบางอย่าง ประการต่อมา เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่นเมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมรวมกลุ่มกันก็ย่อมจะทำให้เกิดการ เรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันดีขึ้น และประการสุดท้าย เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ไทแรกซ์ เลอร์ และนอร์ธ (ทองเรียน อมรัชกุล 2520 : 6 - 7 อ้างอิงมาจาก Traxler and North. 1957 : 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้คือ เพื่อให้การศึกษามอบแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่พึงได้รับ ได้แก่ การจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นรากฐานในการนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล และเพื่อการปรับตัว การบำมัครักษาความเจริญงอกงามของบุคคลและกลุ่ม

4. ผลประโยชน์ของสมาชิกในการ เข้ากลุ่ม

พัชนี วรกวิน (พัชนี วรกวิน 2522 : 149 - 150) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มมีผลในค่านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มเป็นการแสดงถึงการยอมรับจากกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ความอบอุ่นและรู้สึกว่าตนเองนั้นมีคุณค่า ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเป็นกลุ่มของตน นอกจากนี้กลุ่มยังมีผลต่อทัศนคติต่อผู้อื่น เมื่อรวมกลุ่มสมาชิกจะต้องพยายามทำความเข้าใจสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มด้วย ซึ่งมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม หากได้รับการยอมรับจากสมาชิก จะเกิดความรู้สึกว่าสมาชิกในกลุ่มหวังดีต่อตน เกิดความรู้สึกแห่งการยอมรับ ความอบอุ่น สมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติที่ดีต่อกัน จะร่วมมือและสามัคคี นอกจากนี้ โรเจอร์ (Rogers. 1970 : 121 - 122) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาของ กิบป์ (Gibb) ที่พบว่ากิจกรรมกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรคทางด้านจิตวิทยามาก กล่าวคือจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้สึกทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง มีการแสดงความรู้สึกที่ตรงกับ

ความรู้สึกของตน มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึงการเข้าใจในเรื่องการเข้าใจตนเอง การรู้จักคัดค้านใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่าบุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง มีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอน การควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น มีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มพร้อมกับเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

5. ลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่ม

เขาวพา เคชะคุปต์ (เขาวพา เคชะคุปต์ 2517 : 163 - 166)

ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์แบ่งออกเป็น 4 ระยะคือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลจากการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมจะเป็นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน คือ การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจคือ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้ แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง คือ การที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และการสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้

ด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมทางสังคมคือ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลที่ดียิ่งขึ้น

2. ระยะเวลาที่เหมาะสม เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ การเรียนรู้ที่หลังจากที่ลงมือทำกิจกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระยะเวลาและประยুক্তหลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ แนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคตหรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะกระทำได้ในสองลักษณะคือ การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ระยะเวลาประเมินผล โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนของตนเองและกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

จากการศึกษาผลงานวิจัยภายในประเทศมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้คือ ในปี 2517 เขียวพา เตชะคุปต์ (เขียวพา เตชะคุปต์ 2517 : 128) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษาโดยได้สร้างบทเรียนไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 พบว่าทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนที่มีอายุและความสามารถที่แตกต่างกัน

ได้จริงแล้ว ยังพบว่า การเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้เป็น การช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้รับการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะทางสังคม ทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะในการหาความรู้ ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ และเป็นการปลูกฝังทัศนคติ ถิ่นนิยม ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ในปี 2524 รัตนา รัตนประสพโชค (รัตนา รัตนประสพโชค 2524 : 41 - 42) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี พบว่ากิจกรรมกลุ่มมีผลต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคล และในปี 2526 นิตยา เชียงทอง (นิตยา เชียงทอง 2526 : 42) ได้ศึกษาดผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการยอมรับตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ากิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนมีการยอมรับตัวเองสูงขึ้น

สำหรับในต่างประเทศมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มดังนี้คือ

ในปี 1972 เทรปป์ และไฟร์ค (Treppa and Frike. 1972 : 466 - 468) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของกลุ่มมาราธอนที่มีต่อความเข้าใจในตนเองของผู้รับการฝึก พบว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกมีการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ในด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ การนับถือตนเอง การยอมรับตนเอง ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และความคิดเกี่ยวกับตนในอนาคต และในปี 1977 เคอร์ชมิคท์ (Durschmidt. 1977 : 3953-A) ได้ศึกษาดผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาความเข้าใจตนเองของนักศึกษา พบว่ากลุ่มทดลองมีการยอมรับตัวเองดีขึ้น ส่วนความเข้าใจในตนเองของทั้งสองกลุ่มนั้นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พาร์เคอร์ (Parker. 1983 : 2894-A) ได้ศึกษาดผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองและทักษะการสื่อสาร พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างของความภาคภูมิใจในตนเองและทักษะการสื่อสารในมิติด้านความเข้าใจ

ลักษณะเฉพาะและการสำรวจค้นพบ แต่พบความพอใจในการสื่อสารระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน

ผลจากการศึกษาค้นคว้าและทดลองที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม ทำให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ช่วยฝึกทักษะทางสังคมด้านต่าง ๆ ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล การยอมรับตนเองและความเข้าใจตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับข้อสันเทษ

1. ความหมายของข้อสัน เทษ

มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของข้อสัน เทษไว้ดังนี้

เมตตา จินดารักษ์ (เมตตา จินดารักษ์ 2525 : 5) ได้ให้

ความหมายของข้อสัน เทษว่า หมายถึง เอกสารซึ่งรวบรวมมาจากหนังสือและบทความต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนา รัตนประสพโชค (รัตนา รัตนประสพโชค 2524 : 5) กล่าวไว้ว่า ข้อสัน เทษหมายถึง ข้อสัน เทษที่รวบรวมมาจากหนังสือและบทความต่าง ๆ และ พรพิมล เพ็ญญา (พรพิมล เพ็ญญา 2527 : 4) กล่าวไว้ว่า ข้อสัน เทษหมายถึง ข้อมูลซึ่งรวบรวมมาจากหนังสือและบทความต่าง ๆ นอกจากนี้ ซาสเซ (Sasse. 1975 : 136 - 137) ได้กล่าวถึงลักษณะของข้อสัน เทษว่าเป็นการสื่อสารในรูปแบบของการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะทำให้บุคคล เกิดความคิด ความรู้มากยิ่งขึ้น และ ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ข้อสัน เทษหมายถึง ข้อมูลซึ่งรวบรวมมาจากหนังสือและบทความต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้บุคคล เกิดความคิด ความรู้มากยิ่งขึ้น และ ยังช่วยให้เกิดการ เรียนรู้

2. ประเภทของข้อสนทนา

จำเนียร ช่างโจติ (จำเนียร ช่างโจติ 2525 : 80 - 82) ได้แบ่งประเภทของข้อสนทนาออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ข้อสนทนาทางการศึกษา เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งบุคลากรและแนวคิรวรรวบรวมนำเสนอให้นักเรียนเพื่อเรียนรู้มากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษา และโอกาสต่างๆ ที่ควรรู้

2. ข้อสนทนาทางอาชีพ เป็นข้อสนทนาเพื่อให้นักเรียนได้ทราบเกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ การวางแผนในการประกอบอาชีพ การมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. ข้อสนทนาส่วนตัวและสังคม เป็นการให้ข้อสนทนาเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเองยิ่งขึ้น และปรับปรุงความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี

3. ประโยชน์ของข้อสนทนา

คมเพชร นัทรศุกกุล (คมเพชร นัทรศุกกุล 2521 : 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของข้อสนทนา ซึ่งมีดังต่อไปนี้คือ

1. นักเรียนได้รับข้อสนทนาที่มีคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ข้อสนทนาเหล่านี้จะมีส่วนช่วยพัฒนานักเรียนให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องว่า จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไรดี จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จตามสมควร ไม่ว่าจะในด้าน การเรียน การคบเพื่อน การทำงานหรือชีวิตครอบครัว

2. นักเรียนได้รับข้อสนทนาที่มีค่าที่จะช่วยให้ทุกคนได้เข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

3. นักเรียนเกิดความสามารถในการตัดสินใจดีขึ้น เมื่อการตัดสินใจมีรากฐานมาจากข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมในเรื่องต่างๆ การตัดสินใจนั้นย่อมมีโอกาสถูกต้องมากกว่าการผิดพลาด

4. วิธีการให้ข้อเสนอแนะ

คมเพชร จิตรศุภกุล (คมเพชร จิตรศุภกุล 2521 : 168) ได้กล่าวถึงวิธีการให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งมีหลายวิธีการด้วยกันคือ อาจจัดในรูปแบบของนิทรรศการ การใช้เครื่องมือคานาสถิตทัศนศึกษา (ภาพยนตร์, สไลด์, เทปบันทึกเสียง ฯลฯ) นอกจากนี้ อาจจะใช้สิ่งตีพิมพ์เป็นสื่อในการให้ข้อเสนอแนะใดก็ตาม เช่น การอ่านหนังสือ ประเภทที่มีคุณค่า การทำแผ่นใบปลิวและการเขียนบทความที่น่าสนใจ

แต่ในการวิจัยครั้งนี้ การให้ข้อเสนอแนะจัดในรูปแบบของข้อมูลซึ่งรวบรวมมาจากหนังสือและบทความที่ผู้วิจัยแต่งขึ้นมา วิธีการให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยแจกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์ให้นักเรียนอ่าน ภายหลังจากอ่านจบให้นักเรียนแสดงความรู้สึเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างไร และข้อดีของมนุษยสัมพันธ์แต่ละด้านมีอย่างไร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์

ในชีวิตของคนเรานั้นนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะอยู่โดยลำพังคนเดียวในโลกได้จากการที่มนุษย์จะต้องติดต่อกับบุคคลอื่นตลอดเวลาที่ตนเอง มนุษย์จึงจำเป็นต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล เพื่อให้การติดต่อกับสัมพันธ์นั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น เข้าอกเข้าใจกัน ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข นั่นคือจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

1. ความหมายของมนุษยสัมพันธ์

มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของมนุษยสัมพันธ์ไว้ดังนี้
 บุพดี เพิ่มสิน และพิศิษฐ์ ชันชประคิษฐ์ (บุพดี เพิ่มสิน และพิศิษฐ์
 ชันชประคิษฐ์ 2518 : 70) ได้ให้ความหมายของวิชามนุษยสัมพันธ์ว่าหมายถึงวิชา
 ที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ
 ฝน แสงสิงแก้ว (ฝน แสงสิงแก้ว 2526 : 9) กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์หมายถึง
 วิชาที่ว่าด้วยศาสตร์และศิลป์ ในการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล เพื่อให้ได้มา
 ซึ่งความรักใคร่ นับถือ ความจงรักภักดี และความร่วมมือ และไมเออร์ (เจริญ โภคผล
 2506 : 13 อ้างอิงมาจาก Maier. n.d.) กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์ หมายถึง
 วิชาที่ช่วยให้คนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากนี้ ทิศนา แคมมณี
 (ทิศนา แคมมณี 2524 : 11) กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์ หมายถึงการติดต่อสัมพันธ์กัน
 ระหว่างบุคคลกับบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ แลร์ด (Laird. 1975 : 242)
 กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์ หมายถึงความสัมพันธ์อย่างง่าย ๆ ระหว่างบุคคล

อาจสรุปได้ว่า มนุษยสัมพันธ์ก็คือศาสตร์และศิลป์ในการติดต่อเสริมสร้าง
 สัมพันธภาพกับบุคคล เพื่อให้เกิดความรักใคร่นับถือความร่วมมืออันดีต่อกันและสามารถ
 อยู่ร่วมกันทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

2. ปรัชญาพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

สมพงษ์ เกษมสิน (สมพงษ์ เกษมสิน 2513 : 473) กล่าวว่า
 การที่มีมนุษยสัมพันธ์หรือเข้ากับบุคคลได้นั้นควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคนสามประการ
 ได้แก่ ความต้องการของคน ความแตกต่างระหว่างบุคคล และตัวเราเอง

ความต้องการของคนพอจะแยกออกได้เป็น 3 ประการ ตามแนวคิดของ
 ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 354 - 355) ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)

ความต้องการทางร่างกายนี้ มนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ความต้องการทางร่างกายที่สำคัญ ๆ ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศหายใจ การพักผ่อน การถ่ายเทของเสียออกจากร่างกาย ที่อยู่อาศัยและความต้องการทางเพศ

2. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) มนุษย์มีความ

ต้องการทางสังคมไม่เหมือนกัน แต่ส่วนใหญ่มีความต้องการดังนี้คือ ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้บุคคลอื่นเอาอกเอาใจ ต้องการให้ผู้อื่นรักใคร่ และความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3. ความต้องการเห็นตนเองสำคัญ (Egoistic Needs) ได้แก่

ความต้องการให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญชมเชย ต้องการควบคุมผู้อื่น ใช้อิทธิพลหรือออกคำสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ต้องการเป็นอิสระ ต้องการเสรีภาพและต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ต้องการที่จะเป็นตามที่ตนเองอยากจะเป็น

นอกจากนี้ มาสโลว์ (Maslow. 1967 : 35 - 46) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ไว้เป็น 5 ชั้นดังนี้คือ

1. ความต้องการสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต (Physiological Needs)
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการยอมรับนับถือในสังคม (Belongingness and Love Needs)
4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs)
5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จหรือความสมหวังในชีวิต (Need for Self - Actualization)

มาสโลว์ เชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อความต้องการชั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการชั้นถัดไปจะมีบทบาทเด่นขึ้นมาแทนอยู่เรื่อย ๆ

ความแตกต่างระหว่างบุคคล บุคคลจะแตกต่างกันในค่านต่อไปนี้คือ จิตใจ และสติปัญญา ร่างกายซึ่งหมายถึงรูปร่างลักษณะ เชื้อชาติ ความสมบูรณ์และเพศ อารมณ์ โศกเศร้าใจคอ และสังคมซึ่งหมายถึงการสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ ครอบครัว วัฒนธรรม เกียรติยศชื่อเสียง ความเชื่อถือต่าง ๆ ตลอดจนศาสนาที่บุคคลศรัทธา นับถือ

ตัวเราเอง ผู้ที่จะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั้นจำเป็นต้องพิจารณาตนเองเพื่อที่จะใคร่รู้จักตนเอง จะต้องรู้ว่าตนเองเป็นคนอย่างไร มีนิสัยใจคอ อารมณ์อย่างไร มีข้อบกพร่องอะไรบ้าง ซึ่งอาจทำได้โดยหมั่นสำรวจพิจารณาตนเองอย่างตรงไปตรงมา และโดยการรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น หรือคอยสังเกตปฏิกิริยาที่ผู้อื่นแสดงต่อเรา นอกจากนี้บุญช่วย วงษ์ชาตุ (บุญช่วย วงษ์ชาตุ 2519 : 8) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ ความเข้าใจตนเอง คือเข้าใจว่าตนเองมีทัศนคติ รสนิยมอย่างไร มีความสามารถหรือความถนัด มีคุณธรรมในใจแค่ไหน รู้ส่วนดีส่วนไม่ดีของตนเอง มีความเข้าใจคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ อัมมิกา ไกรฤทธิ (อัมมิกา ไกรฤทธิ 2522 : 9 - 13) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลจำเป็นต้องทราบและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ในบุคคลสองฝ่ายคือ ผู้อื่นเราจะต้องรู้ว่าเขาต้องการอะไร รวมทั้งจิตใจ อารมณ์และนิสัยใจคอของแต่ละคนและตัวเราเอง เราจะต้องรู้ว่าตัวเราเองเป็นคนอย่างไร มีนิสัยใจคอ อารมณ์อย่างไร มีข้อบกพร่องตรงไหนบ้าง และวิจิตร อวระกุล (วิจิตร อวระกุล 2526 : 52 - 55) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี บุคคลจะต้องรู้จักตนเองในค่านต่อไปนี้คือ สุขนิสัย ทัศนคติที่มีต่อผู้อื่น นิสัยค่านสังคม ค่านสติปัญญา และลักษณะการทำงาน นอกจากนี้ เฟนสเตอร์ไฮม์ และแบร์ (Fensterheim and Baer. 1975 : 20) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับไมซ์ (Mize. 1975 : 917) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็นการตอบสนองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นการแสดงออกอย่างมีเหตุผล และมีความเชื่อตรงอาจเป็นการแสดงความรู้สึกค่านบวกหรือลบก็ได้ และอัลเบอ์ตี และเอ็มมอนส์ (สุจิตรา พรหมนุชาธิป

2522 : 17 - 18 อ้างอิงมาจาก Alpbeti and Emmons) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของพฤติกรรมกล่าแสดงออกมีดังนี้คือ

1. การประสานสายตา (eye contact) คือการมองบุคคลที่พูดด้วยอย่างตรงไปตรงมา เป็นการบอกให้ทราบถึงความจริงใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังพูด
2. การวางตัว (body posture) เป็นลักษณะของการเผชิญหน้า การยืนหรือนั่งที่เป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นระยะทางที่เหมาะสม การโน้มตัวเข้าไปหาหรือการวางตัวให้ตรง จะทำให้เรื่องราวที่พูดกับบุคคลอื่นมีน้ำหนักมากขึ้น
3. การแสดงท่าทาง (gesture) การแสดงท่าทางที่เหมาะสม จะทำให้เรื่องราวที่พูดมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น การแสดงอาการกระตือรือร้นจนเกินไป จะทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้
4. การแสดงออกทางสีหน้า (facial expression) ผู้แสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องแสดงสีหน้าให้สอดคล้องกับเรื่องราวและความรู้สึก
5. น้ำเสียง ความกังวานของเสียงและระดับเสียง (Voicetone, reflection, volume) ระดับเสียงที่เบาคล้ายเสียงกระซิบ จะทำให้เห็นว่าเป็นการพูดชักจูงธุรกิจ ระดับเสียงที่ดังคล้ายเสียงตะโกน จะทำให้เกิดลักษณะของการป้องกันตนเอง และระดับเสียงปานกลางที่ใช้ในการสนทนาเป็นระดับเสียงที่เหมาะสมที่สุด
6. โอกาสในการพูด (timing) การแสดงออกโดยความสมัครใจจะเป็นเป้าหมายของผู้ที่ต้องการความเหมาะสมในการแสดงออก แต่ความลังเลใจจะเป็นการกำจัดผลที่จะได้จากการกล่าแสดงออก แต่อย่างไรก็ตามการตัดสินใจเลือกในโอกาสอันเหมาะสมนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เช่น การพูดกับนายจ้างในห้องทำงานส่วนตัวย่อมดีกว่าการพูดต่อหน้ากลุ่มคนงาน ซึ่งอาจจะทำให้ได้รับการปฏิเสธกลับมา
7. เนื้อหาที่จะพูด (content) บุคคลที่มีความดั่งเลใจนาน ๆ เพราะไม่รู้ว่าจะพูดอะไร จะต้องมีการฝึกพูดในบางสิ่งบางอย่างที่เป็นก้าวหนึ่งซึ่งมีคุณค่าต่อการแสดงออกด้วยความสมัครใจในเวลานั้น

8. การฟัง (listening) การแสดงให้ผู้พูดทราบถึงความสนใจ ฟังโดยการให้การสะท้อนความคิดเห็นกลับเกี่ยวกับการแสดงสีหน้าท่าทางที่เหมาะสม เช่น การพยักหน้าและการพยายามทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดได้ชัดเจนเสียก่อนที่จะพูดโต้ตอบ

นอกจากนี้ เบาเออร์และเบาเออร์ (Bower and Bower. 1976 : 4 - 5) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลผู้มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกจะสามารถกระทำได้ 12 ประการดังนี้คือ

1. พูดแสดงความรู้สึก (Use feeling-talk) สามารถแสดง ความชอบและความสนใจออกมาได้อย่างแท้จริง
2. พูดเกี่ยวกับตนเอง (Talk about yourself) ถ้าทำอะไร ที่มีคุณค่าและน่าสนใจก็สามารถที่จะเล่าให้เพื่อน ๆ ทราบได้
3. พูดทักทายปราศรัย (Make greeting - talk) สามารถ แสดงความเป็นมิตรกับบุคคลที่ต้องการจะรู้จักให้มากขึ้นด้วยการแสดงความยินดีที่ได้พบ และทักทายกับเขามากกว่าที่จะพยักหน้าเฉย ๆ
4. ยอมรับคำชมของชมเชย (Accept compliments) สามารถยอมรับคำชมเชยได้อย่างจริงใจ แทนที่จะแสดงความไม่เห็นด้วยซึ่งเป็นการ ลงโทษผู้กล่าวคำชมเชย
5. แสดงสีหน้าอย่างเหมาะสม (Use appropriate facial talk) สามารถแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียงให้ตรงกับ ความหมายและความรู้สึกที่แท้จริง
6. แสดงความไม่เห็นด้วยอย่างสุภาพ (Disagree mildly) เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นใดก็สามารถแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างสุภาพด้วยการมองไปทางอื่น หรือ เลิกหัวหรือสั่นศีรษะหรือเปลี่ยนเรื่องสนทนาเสีย

7. กล้าถามเพื่อให้เกิดความกระจ่าง (Ask for clarification) เมื่อได้รับคำสั่ง คำแนะนำหรือคำอธิบายที่ไม่กระจ่างก็สามารถกล้าซักถามให้ผู้อื่นพูดใหม่อีกครั้งให้ชัดเจน แทนที่จะออกไปด้วยความสับสนไม่เข้าใจ

8. ถามหาเหตุผล (Ask why) เมื่อมีใครมาขอร้องให้ทำอะไรที่ดูเหมือนว่าไม่มีเหตุผลหรือไม่น่าทำก็สามารถถามได้

9. แสดงความไม่เห็นด้วย (Express active disagreement) เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นหรือมีความแน่ใจในความคิดของตนก็สามารถแสดงความไม่เห็นด้วยออกมาได้

10. พูดรักษาสีทิ (Speak up for your rights) เมื่อรู้สึกว่าคุณถูกเอาเปรียบ ก็สามารถที่จะพูดปฏิเสธได้โดยไม่รู้สึกลังเล สามารถที่จะเรียกร้องสิทธิและขอให้ผู้อื่นแสดงต่อบทความยุติธรรม

11. มีความมั่นคง (Be persistent) เมื่อมีเรื่องที่ต้องจะร้องทุกข์ก็สามารถที่จะเรียกร้องได้จนกว่าจะพอใจ แม้จะมีการปฏิเสธครั้งสองครั้งก็ไม่เลิกแสดงความตั้งใจ

12. หลีกเลี่ยงการที่จะต้องแสดงเหตุผลในทุก ๆ ความเห็น (Avoid justifying every opinion)

และ เฟนสเตอร์ไฮม์ (Fensterheim, 1975 : 37 - 42) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีดังนี้ มีอิสระในการเปิดเผยตนเอง ทั้งคำพูดการกระทำ กล้าแสดงให้ปรากฏว่าตนเองมีความต้องการและความรู้สึกอย่างไร มีความสามารถในการติดต่อกับคนทั่วไปทั้งคนแปลกหน้า เพื่อน คนในครอบครัว ซึ่งการติดต่อกันนั้นต้องเปิดเผย ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ เหมาะสมกับบุคคล กระตือรือร้นต่อชีวิต กระทำในสิ่งที่เป็นความต้องการของตนเองโดยไม่เฉื่อยชา รู้สึกจำกัดของตนเอง ไม่ถืออันเอาตนนะในสิ่งที่รู้ว่าไม่อาจเอาตนนะได้ แต่จะต่อสู้ในสิ่งที่คิดว่าถูกต้อง เพื่อความภูมิใจในตนเอง

160433

3. หลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

หลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้น มีผู้กล่าวไว้หลายท่านซึ่งบางท่านก็มีหลักในการสร้างที่เหมือน ๆ กัน หรือซ้ำ ๆ กัน จึงขอกล่าวเฉพาะที่เห็นว่าสำคัญและน่าสนใจ ดังนี้

คาร์เนกี (เสถียร เหลืองอร่าม 2519 : 8 - 9 อ้างอิงมาจาก Carnegie) กล่าวว่า "จงให้สิ่งที่เขาต้องการ แล้วเราจะได้เช่นกัน" หมายความว่า ต้องให้สิ่งที่เขาต้องการก่อนแล้วเราก็จะได้รับสิ่งที่เราต้องการ การให้นั้นอาจจะเป็นอะไรก็ได้ เช่น การยิ้ม การยกมือไหว้ หรืออาจจะเป็นวัตถุหรือสิ่งของ เมื่อให้เขา เขาก็จะให้ตอบ นอกจากนี้ เสนอ อินทรสุขศรี (เสนอ อินทรสุขศรี 2524 : 21 - 22) ได้กล่าวถึงการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนมีหลักที่ควรปฏิบัติคือ อย่าทำตัวใหญ่โตเหนือผู้อื่น รู้จักถ่อมตัวและยกย่องผู้อื่น ให้ถืออยู่เสมอว่าทุกคนนั้นเหมือนกันหมด มีสิทธิและความปรารถนาทุกอย่างเช่นเดียวกับเรา รู้จักที่จะสนใจในเรื่องหรือสิ่งที่เพื่อนสนใจ รู้จักที่จะชมเชยผลงานของเขาด้วยน้ำใสใจจริง รู้จักว่าสิ่งใดควรพูดหรือไม่ควรพูดถึงในเรื่องหรือการกระทำของผู้อื่น เมื่อร่วมสนทนากับผู้ใดฟังเป็นนักฟังที่ดีอย่าทำตนเป็นผู้พูดแต่ฝ่ายเดียว ให้ผู้อื่นมีโอกาสได้พูดบ้าง รู้จักให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น รู้จักใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงอันถูกต้องในการพูดจาหรือการสนทนา รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ฟังนึกเสมอว่าสิ่งใดที่ตนไม่ชอบไม่ฟังใจ ผู้อื่นก็ไม่ชอบ ไม่ฟังใจเช่นเดียวกัน ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว ฟังทำตนเป็น "ผู้ให้" มากกว่าที่จะเป็น "ผู้รับ" รู้จักการสนับสนุนยกย่องเพื่อน ชมเชยเมื่อเขาทำความดีความถูกต้อง ศักดิ์เอนแนะนำเมื่อเขาทำผิด เชื่อถือไว้วางใจผู้อื่น ไม่ระแวงสงสัยใคร ๆ ไปเสียทุกอย่าง หาโอกาสที่จะไปมาหาสู่พูดคุย และร่วมงานกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจอยู่เสมอ และรู้จักจำวันเกิด วันสำคัญของเพื่อน เมื่อถึงวันนั้นอาจแสดงความยินดีด้วยวาจาหรือด้วยอักษรที่จะแสดงว่าเรายังจำได้และเห็นว่าเขาเป็นเพื่อนที่ดีที่มีความสำคัญอยู่เสมอ นอกจากนี้ รัชนี ลีทรงศักดิ์ (รัชนี ลีทรงศักดิ์ 2525 : 67 - 68) ได้กล่าวถึงหลักมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ว่ามีดังนี้คือ ทำตนให้

เป็นที่รักใคร่และเคารพนับถือของคนอื่น ได้แก่ การปรับปรุงบุคลิกภาพ ลักษณะทัศนคติ
 จิตใจและความประพฤติ ท่องเข้าใจการติดต่อกับบุคคล รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
 ปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการความพอใจของเขา เข้าใจศิลปะของการสมาคม
 มารยาทในสังคม การ เป็นนักฟังนักพูดที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงอัธยาศัยไมตรีต่อผู้อื่น
 เป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป ยอมรับคุณค่า ยอมรับศักดิ์ศรี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และ
 หาคความสนใจร่วมกัน นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม (สุชา จันทน์เอม 2525 :
 74 - 76) ได้กล่าวถึงวิธีสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อผู้อื่นมีดังนี้ พยายามทำตนให้เป็น
 ผู้แจ่มใส เรียงเป็นคนที่ง่าย จงกระตุนใจผู้อื่นให้เกิดกำลังใจในโอกาสที่มีความยากลำบาก
 หรือความสับสน จงเป็นคนเคารพต่อเหตุผล จงให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น จงเปิดโอกาส
 ให้ผู้อื่นที่พินิจใจได้ช่วยเหลือตน จงเป็นผู้ยินดีรับฟังผู้อื่น จงตรงต่อเวลาและรักษาคำมั่น
 สัญญา จงหลีกเลี่ยงการชิงดีชิงเด่นอย่างไม่เป็นธรรม และจงอย่าถือตนเหนือกว่าผู้อื่น
 และ วิจิตร อวาระกุล (วิจิตร อวาระกุล 2526 : 148 - 152) ได้กล่าวถึงการ
 สร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงานควรปฏิบัติดังนี้คือ เปิดฉากทักทายติดต่อกัน มี
 ความจริงใจต่อเพื่อน หลีกเลี่ยงการนิินทาเพื่อน อย่าขัดท้อความนึกให้เพื่อน ยกย่อง
 ชมเชยเพื่อนในสิ่งที่สมควร ให้ความร่วมมือในกิจการของเพื่อนด้วยความเต็มใจ เสนอ
 ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่เขารับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับ พึงความคิดเห็นของเพื่อน ๆ บ้าง
 หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน ทำคนให้เสมอต้นเสมอปลาย ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 ต่อเพื่อนฝูง ออกไปพบปะสังสรรค์บ้างตามสมควร และให้ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือ
 เพื่อนในยามทุกข์ร้อน นอกจากนี้ บุญหัน ฉลวยศรี (บุญหัน ฉลวยศรี 2507 : 66 -
 67) ได้กล่าวถึงหลักสิบประการแห่งมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีดังต่อไปนี้คือ พูดจาอ่อนหวานกับคน
 นิ่งกับคน จำและเรียกชื่อคนอื่นได้ จงสร้างมิตรภาพและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
 จงพูดและทำอะไรด้วยความจริงใจ จงให้ความสนใจกับคนอื่นอย่างแท้จริง จงรู้จักแสดงความ
 เอื้อเฟื้อด้วยการสรร เสริญ จงมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จงยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
 และจงบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับอัมพิกา ไกรฤทธิ (อัมพิกา ไกรฤทธิ

2522 : 13 - 15) โค้กล่าวถึงเทคนิคในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีดังนี้คือ จง
 ยิ้มแย้มแจ่มใส จงใจว่าจากที่ไฟเพราะร้อนหู จงยกย่องชมเชยผู้อื่นอย่างสุจริตใจ จงเป็น
 นักฟังที่ดี และจงให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรคัมพิพรรณ
 คุลยจินดา ประสิทธิ์ โขติกวณิชย์ และวรภา ประเสริฐสม (สุรคัมพิพรรณ คุลยจินดา
 ประสิทธิ์ โขติกวณิชย์ และวรภา ประเสริฐสม 2523 : 21 - 22) โค้กล่าวถึง
 หลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปมีดังนี้คือ ยิ้ม พูดยิ้มบ่อยๆ เป็นนักฟังที่ดี
 หมั่นชมเชยยกย่องผู้อื่นเมื่อเขาทำดี หลีกเลี่ยงการพูดคำหยาบคาย หลีกเลี่ยงการจิกหน้า
 หลีกเลี่ยงการโต้แย้ง ถกเถียง ทะเลาะในเรื่องไร้สาระ จำชื่อและนามสกุลคนแม่นยำ
 กล่าวคำขอบคุณ ขอโทษติดปาก รู้คุณคน พยายามเห็นใจและให้อภัยเมื่อใครทำอะไรให้
 เราไม่พอใจ เมื่อทำผิดจงรับผิดชอบเต็มที่ พยายามช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ และ
 สุกขาพออนโยนต่อผู้อื่นอยู่เสมอ และคาร์เนกี (อาษา ขอจิตต์เมตต์ 2525 : 206
 อ้างอิงมาจาก Carnegie) ซึ่งโค้กล่าวถึงวิธีปฏิบัติหกประการ เพื่อทำให้ผู้อื่นชอบ
 มีดังนี้คือ จงเอาใจใส่อย่างแท้จริงต่อผู้อื่น ยิ้ม จงจำไว้ว่าชื่อของบุคคลใดก็ตามสำหรับ
 บุคคลนั้นเป็นสำเนียงหวานที่สุดและสำคัญที่สุดในภาษามนุษย์ จงเป็นนักฟังที่ดี สนับสนุน
 ให้ผู้อื่นเล่าเรื่องของเขา สนทนาในเรื่องที่ผู้อื่นสนใจ และจงทำให้ผู้อื่นเกิด
 ความรู้สึกว่าเขาเป็นคนสำคัญและจงทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ

สรุป หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามแนวคิดของ เสนอ อินทรสุขศรี
 (เสนอ อินทรสุขศรี 2524 : 22) รัชนี ลีทรงศักดิ์ (รัชนี ลีทรงศักดิ์ 2525 :
 67 - 68) สุธา จันทน์เอม (สุธา จันทน์เอม 2525 : 74 - 76) วิจิตร
 อาระกุล (วิจิตร อาระกุล 2526 : 148 - 152) อัมพิกา ไกรฤทธิ (อัมพิกา
 ไกรฤทธิ 2522 : 13 - 15) สุรคัมพิพรรณ คุลยจินดา ประสิทธิ์ โขติกวณิชย์
 วรภา ประเสริฐสม (สุรคัมพิพรรณ คุลยจินดา ประสิทธิ์ โขติกวณิชย์
 ประเสริฐสม 2523 : 21 - 22) และคาร์เนกี (อาษา ขอจิตต์เมตต์
 208 อ้างอิงมาจาก Carnegie) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างม

ประกอบด้วย ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน พูกรจาสุภาพ
เหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลาและสถานที่ การให้การรับ ยกย่องชมเชยผู้อื่น เป็นผู้ฟัง
ที่ดีและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์

ในประเทศไทยผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องมนุษยสัมพันธ์มีจำนวนน้อย ซึ่งพอจะได้อ
กล่าวดังต่อไปนี้

ในปี 2515 ทิศนา เทียนเสมอ (ทิศนา เทียนเสมอ 2515 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแบบจำลองการฝึกอบรมคนมนุษยสัมพันธ์แก่นักเรียนฝึกหัดครูใน
ประเทศไทย (A Modeling for Pre-Service Teaching Training in Human Relations for Thailand) โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
ฝึกทักษะเพื่อพัฒนามนุษยสัมพันธ์ หาด้านคือ ทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ทักษะในการ
ใช้วิจารณ์ญาณเกี่ยวกับการตัดสินใจ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ทักษะการช่วยเหลือผู้อื่น ทักษะ
ในการวิจารณ์ วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม และทักษะในการพัฒนาตนเอง
เพื่อยุติตนเองดีขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาทักษะ
ทั้งหาด้านนี้ได้

สำหรับในต่างประเทศมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้คือ

ในปี 1966 เกลส (Glaess. 1966 : 113-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ
การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหอพักหญิงของวิทยาลัย กลุ่มทดลองจำนวน 9 คน
ถูกเลือกโดยเพื่อนโดยใช้วิธีสังคมนิติ และจะเป็นผู้ร่วมงานในหอพัก เป็นผู้ริเริ่มดำเนิน
โปรแกรมต่าง ๆ ในหอพัก ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 9 คน เลือกโดยการลงมติจากเพื่อน
กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ผลการศึกษา
พบว่า กลุ่มทดลองมีการเพิ่มในด้านความเป็นมิตร หักสนคดีในด้านบวกต่อเพื่อน มีความพอใจ
ในการใช้ชีวิตปีสุดท้ายในวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในกลุ่มใหญ่และการแสดงถึงบุคลิกที่ไม่

คุ้นเคยกับบุคคลอื่นลดลง และในปี 1968 คอนเนอร์ (Conner, 1968 : 477-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเจริญในการเข้าใจตนเอง และคนอื่น กับกลุ่มทดลองจำนวน 40 คน ซึ่งจะได้รับคำแนะนำแนะ กิจกรรมในห้องเรียน แบบฝึกหัดและการสอนตามปกติ ส่วนกลุ่มควบคุมจำนวน 43 คน ได้รับการสอนตามปกติ พบว่ากลุ่มทดลองมีทัศนคติในความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความเข้าใจในตนเองและเข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น

จากผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศพบว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สามารถพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ในกาน การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การใช้วิจารณญาณ เกี่ยวกับการตัดสินใจ การแก้ปัญหาต่าง ๆ การช่วยเหลือผู้อื่น การวิจารณ์ วิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม การพัฒนาตนเอง ทำให้บุคคลมีทัศนคติกับคนอื่น มีความพอใจในการใช้ชีวิต และมีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นเพิ่มขึ้น

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้

1. นักเรียนจะมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่ม
2. นักเรียนจะมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นหลังจากได้รับข้อเสนอแนะ
3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มจะมีมนุษยสัมพันธ์สูง

นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การดำเนินการทดลอง
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนศรีศรัทศสุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ประจำปีการศึกษา 2528 มีทั้งหมด จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ได้จากประชากรดังกล่าว จำนวน 24 คน โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ให้นักเรียนที่เป็นประชากรทั้งหมด จำนวน 120 คน ทำแบบสอบถาม มนุษยสัมพันธ์

2. เรียงลำดับคะแนนของนักเรียนที่ได้จากแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ จากมากไปหาน้อย โดยถือว่านักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ซึ่งมีจำนวน 30 คน คือผู้มีมนุษยสัมพันธ์ต่ำ สุ่มนักเรียนเหล่านี้ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. สุ่มนักเรียนเข้า 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่ายแล้วจับฉลากให้กลุ่มหนึ่งได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้รับข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์
2. โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
3. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

✓ 1. แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามไมตรีสัมพันธ์ของ วีรยุทธ วิเชียรโชติ (วีรยุทธ วิเชียรโชติ 2525 : 230 - 242)

วิธีสร้างแบบสอบถาม

1. สร้างแบบสอบถามแบบสร้างสถานการณ์
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการตรวจคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงพรรณ เกิดพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรญา บัวศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นัทรศุกุล

3. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้นักเรียน ทำซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งอยู่ในย่านใกล้เคียง และมีคุณสมบัติในเกณฑ์เดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน นำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบแล้วมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ รวมคะแนนของแต่ละคนแล้วเรียงลำดับคะแนนจากสูงไปต่ำ แล้วตัดคะแนน 25 เปอร์เซ็นต์สูง และ 25 เปอร์เซ็นต์ต่ำ มาวิเคราะห์รายข้อ โดยใช้ t-test แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไปเอาไว้ใช้ในการศึกษา จำนวน 45 ข้อ

4. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำข้อความที่คัดเลือกไว้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดย Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .8866

ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสร้างสถานการณ์ให้เลือกตอบจาก
3 ตัวเลือก ในแต่ละสถานการณ์ จำนวน 45 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและวิธีปฏิบัติของ
ท่านในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจพบได้ในชีวิตประจำวัน

2. วิธีตอบคำถามในแต่ละข้อจะมีเรื่องสมมุติสั้น ๆ ให้เรื่องหนึ่ง
พร้อมด้วยคำถามที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติในสถานการณ์นั้น แล้วมีคำตอบให้ 3 คำตอบ
ขอให้ท่านอ่านเรื่องและคำถามให้เข้าใจ แล้วคิดทบทวนดูว่า ถ้าท่านประสบสถานการณ์
ตามเรื่องสมมุตินั้น ท่านจะตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามข้อใดมากที่สุด ดังตัวอย่าง

๐ ถ้ามีเพื่อนคนหนึ่งมายืมเงินจากท่าน ท่านจะทำอย่างไร ?

ก. ให้ยืมตามที่ต้องการ

ข. ขอผลัดว่าจะให้วันหลัง

ค. ปฏิเสธบอกว่าไม่มี

วิธีคิดตอบ ขอให้ท่านสมมติตัวเองว่าอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น และ
ลองนึกต่อไปว่า ท่านจะเลือกปฏิบัติตามข้อใดมากที่สุด ถ้าตัดสินใจเลือกข้อใด ก็ให้
เขียนวงกลมรอบตัวอักษรที่ตรงกับข้อนั้นในกระดาษคำถาม ดังตัวอย่างการเลือกตอบ
ข้อ ค. ดังนี้

ก.

ข.

ค.

ถ้าท่านต้องการ เปลี่ยนคำตอบ ก็ให้ขีดกากบาทให้ทับรอยขีดเดิม
แล้วไปวงกลมตอบในข้อที่เลือกใหม่ ดังตัวอย่างการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ค. เป็น
ข้อ ก. ดังนี้

ก.

ข.

ค.

3. คำตอบที่ท่านให้ นี้ ไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด เพราะเป็นเรื่องความคิดและการเลือกปฏิบัติ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกับของผู้อื่น และจะไม่มีการนำคำตอบนี้ไปเปิดเผยในที่ใดเป็นรายบุคคลเด็ดขาด เราต้องการทราบผลโดยส่วนรวมเท่านั้น ทั้งจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการเรียนการสอนของท่านแต่อย่างใด ดังนั้นขอให้ท่านวางใจและพิจารณาตอบให้ตรงกับใจจริงของท่านให้มากที่สุด

4. ขอให้ทำให้ครบทุกข้อ อย่าเว้น และ อย่าลืมว่า จะขีดตอบได้เพียงข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น คำตอบที่ผิดพลาดจะไม่อาจนำผลไปวิจัยได้

5. ในระหว่างทำแบบสอบถามฉบับนี้ ถ้าเกิดข้อสงสัยให้ถามได้ทันที และโปรดจำไว้ว่าจงอ่านเรื่องและคำถามให้เข้าใจเสียก่อน แล้วจึงตัดสินใจเลือกตอบข้อที่ตรงกับใจของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว

แสดงถึงการขี้ขลาดขี้กลัวไม่กล้าด้วยความจริงใจ

ท่านเป็นผู้อาสาเอาการบ้านไปส่งอาจารย์แต่ท่านลืมเอาไปส่ง อาจารย์จะทำโทษนักเรียนทั้งชั้น ท่านจะพูดและคิดอย่างไร ?

ก. พูดว่า "อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) ลืมจริง ๆ" และคิดว่า "รับผิดแล้วไม่น่าจะลงโทษ"

ข. พูดว่า "อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) ไม่ได้เจตนา" และคิดว่า "ของมันลืมกันไฉน"

ค. พูดว่า "หนู (ผม) ขอรับผิดคะ (ครับ) และคิดว่า "เราทำผิดต้องยอมรับผิด"

แสดงถึงการรู้จักหักทนายผู้อื่นก่อน

ขณะที่ท่านกำลังเดินกลับบ้าน ท่านพบรุ่นพี่ในโรงเรียนเดียวกัน ท่านจะทำอย่างไร ?

ก. ถ้าพี่หักเราก็ตักด้วย

ข. เข้าไปพัก

ค. ทำเฉย ๆ

แสดงถึงการพูดจากสภาพเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่

ขณะที่ท่านกำลังตามหาอาจารย์สมศักดิ์ ท่านพบนักการภารโรง ท่านจะพูด
อย่างไร ?

ก. พี่เห็นอาจารย์สมศักดิ์ใหม่คะ (ครับ)

ข. พี่เห็นอาจารย์สมศักดิ์ใหม่

ค. นี่เห็นอาจารย์สมศักดิ์ใหม่

แสดงถึงการให้การรับ

ท่านมีเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใส่จำนวนมาก มูลนิธิช่วยเหลือเด็กยากจนได้มาขอรับ
บริจาค ท่านจะทำอย่างไร ?

ก. นำเอาเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใส่ทั้งหมดไปให้

ข. แบ่งให้ไปพอสมควร

ค. เก็บเอาไว้แลกของใช้ดีกว่า

แสดงถึงการยกย่องชมเชยผู้อื่น

ในการตอบปัญหาชิงรางวัลของหมวดคณิตศาสตร์ครั้งหนึ่ง น้องชายของท่าน
ตอบปัญหาได้ถูกต้องและได้รับรางวัลชนะเลิศ ท่านจะพูดว่าอย่างไร ?

ก. น้องเก่งจังเลย คราวหน้าให้ได้รับรางวัลอีกนะ

ข. คาดไม่ถึงเลยว่าน้องที่เก่งจะเก่งอย่างนี้

ค. พลุคหรือเปล่านี่ ไม่เห็นคุณหนังสือเลย

แสดงถึงการเป็นผู้ฟังที่ดี

ขณะที่ท่านกำลังเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้เพื่อนฟังอย่างสนุกสนาน นึกแสดงอาการ
อยากพูดบ้าง ท่านจะทำอย่างไร ?

- ก. ให้โอกาสสนทนาพูดบ้าง
- ข. รีบเล่าให้จบเร็ว ๆ
- ค. ทำเป็นไม่เห็น

แสดงถึงการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

ท่านมักจะมาโรงเรียนสายเสมอ ๆ อาจารย์ประจำชั้นเรียกมาตักเตือนและ
เสนอแนะวิธีมาโรงเรียนให้ทัน ท่านจะทำอย่างไร ?

- ก. บอกอาจารย์ว่าวิธีนี้ท่านเคยปฏิบัติมาแล้ว แต่ไม่ได้ผล
- ข. บอกอาจารย์ว่าท่านจะปฏิบัติตามที่อาจารย์แนะนำ
- ค. ไม่แสดงอาการโต้ตอบ

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ถ้าตอบข้อที่มีมนุษยสัมพันธ์มาก	ให้คะแนน	2	คะแนน
ถ้าตอบข้อที่มีมนุษยสัมพันธ์บ้าง	ให้คะแนน	1	คะแนน
ถ้าตอบข้อไม่มีมนุษยสัมพันธ์	ให้คะแนน	0	คะแนน

✓ 2. โปรแกรมฝึกกิจกรรมกลุ่ม

โปรแกรมฝึกกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษยสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น

3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

1. ขั้นนำ คือ ขั้นเริ่มต้นก่อนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ แบ่งโปรแกรม
การฝึกเป็น 2 โปรแกรม คือ

1.1 ปฐมนิเทศ เวลา 30 - 45 นาที

1.2 สร้างความคุ้นเคย เวลา 30 - 45 นาที

2. ชั้นสร้างมนุษยสัมพันธ์คือ ชั้นเรียนวิถีการสร้างมนุษยสัมพันธ์

แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ

2.1 ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ

2.2 การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน

2.3 พูดยกย่องชมเชยผู้อื่น เรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่

2.4 การให้การรับ

2.5 ยกย่องชมเชยผู้อื่น

2.6 เป็นผู้ฟังที่ดี

2.7 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

2.1 ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น 2 โปรแกรม คือ

เป็น 2 โปรแกรม คือ

2.1.1 แม่ค้า เวลา 30 - 45 นาที

2.1.2 เจ้าของบ้าน เวลา 30 - 45 นาที

2.2 การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น 2 โปรแกรม คือ

เป็น 2 โปรแกรม คือ

2.2.1 พบครู เวลา 30 - 45 นาที

2.2.2 พบเพื่อน เวลา 30 - 45 นาที

2.3 พูดยกย่องชมเชยผู้อื่น เรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่

แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น 2 โปรแกรม คือ

2.3.1 ชอบ - ไม่ชอบ เวลา 30 - 45 นาที

2.3.2 สังเกตพฤติกรรม เวลา 1 ชั่วโมง

2.4 การให้การรับ แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น 2 โปรแกรม

คือ

2.4.1 งานเลี้ยง เวลา 1 ชั่วโมง

2.4.2 การแบ่งปัน เวลา 30 - 45 นาที

2.5 ยกย่องชมเชยผู้อื่น แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น

2 โปรแกรม คือ

2.5.1 ชมหน้าเวลา เวลา 30 - 45 นาที

2.5.2 พลเมืองดี เวลา 30 - 45 นาที

2.6 เป็นผู้ฟังที่ดี แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น 2 โปรแกรม

คือ

2.6.1 ทนหน้าเวลา เวลา 30 - 45 นาที

2.6.2 ฟังดี เวลา 30 - 45 นาที

2.7 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งโปรแกรมการฝึกออกเป็น

2 โปรแกรม คือ

2.7.1 การให้ของขวัญ เวลา 30 - 45 นาที

2.7.2 ไฟใหม่ เวลา 30 - 45 นาที

3. ขั้นสรุป คือ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ จะต้องประกอบด้วยยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน พุดจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่องบุคคล เวลาและสถานที่ การให้การรับ ยกย่องชมเชยผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งโปรแกรมการฝึกเป็น 1 โปรแกรม คือ

3.1 สรุป เวลา 1 ชั่วโมง

ทั้งนี้ทุกครั้งที่ฝึกกิจกรรมแต่ละกิจกรรม กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มต้องกลับไปปฏิบัติ

นำโปรแกรมการฝึกกิจกรรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในเรื่องความสอดคล้องของกิจกรรมกับจุดมุ่งหมาย

นำโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มนี้ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องในด้านเนื้อหาของกิจกรรม วิธีการ อุปกรณ์ รวมทั้งเวลาที่ใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มสำหรับการทดลองครั้งนี้ มีทั้งหมด 17 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ทดลองระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง เริ่มทดลองตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2528 - 26 พฤศจิกายน 2528

ตัวอย่างโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 15

กิจกรรม การให้ของขวัญ

จุดมุ่งหมาย เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้ 30 - 45 นาที

สถานที่ ห้องเรียน

อุปกรณ์ ไม่มี

วิธีการ

1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน
2. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลมตามกลุ่มที่แบ่งไว้
3. ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่าให้สมาชิกสมมติสถานการณ์ว่าเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ นักเรียนจะให้ของขวัญแก่ครูประจำชั้น

4. ให้สมาชิกแต่ละคนเสนอความเห็นของตนว่าจะให้อะไรแก่ครูประจำชั้นพร้อมทั้งแสดงเหตุผล
5. หลังจากนั้นสมาชิกในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นสรุปว่าควรจะให้อะไรแก่ครูประจำชั้น
6. ผู้ดำเนินการถามสมาชิกในหัวข้อต่อไปนี้
 - สมาชิกมีความรู้สึกอย่างไรขณะฟังความคิดเห็นของคนอื่น
 - สมาชิกแต่ละคนมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือไม่
7. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 16

กิจกรรม	ไฟไหม้
จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษเปล่า 3 แผ่น 2. ปากกา 3 ค้าม
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ดำเนินการสร้างสถานการณ์ว่า สมมติว่าเกิดไฟไหม้บ้านหลังหนึ่งซึ่งมีคนติดอยู่ในบ้าน 4 คนด้วยกันคือ คนเป็นอัมพาต เด็กอายุ 2 ขวบ ผู้หญิงท้อง และคนแก่ ให้สมาชิกแต่ละคนจัดอันดับว่าควรจะช่วยใครก่อนหลัง 2. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม และให้สมาชิกกลุ่มย่อยช่วยกันพิจารณาจัดอันดับว่า ควรจะช่วยเหลือใครก่อนหลัง

3. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนสรุปผลว่าควรจะช่วยใครก่อนหลัง พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในการจัดอันดับบุคคลที่ควรช่วยก่อนหลัง
4. หลังจากนั้นผู้ดำเนินการถามสมาชิกในหัวข้อต่อไปนี้
 - เหตุใดจึงตัดสินใจว่าคำตอบของใครถูกต้องที่สุดไม่ได้
 - ทำไมคนเราจึงมีความคิดเห็นไม่เหมือนกัน
 - ถ้าคนเราทุกคนมีความเห็นเหมือนกันหมดทุกอย่างจะเป็นอย่างไร
5. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

3. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

1. ขั้นนำ คือ ขั้นเริ่มต้นก่อนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ แบ่งโปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะเป็น 1 โปรแกรม คือ

1.1 การปฐมนิเทศ

2. ขั้นสร้างมนุษยสัมพันธ์ คือ ขั้นเรียนรู้วิธีสร้างมนุษยสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ

2.1 ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ

2.2 การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน

2.3 พูดยจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่

2.4 การให้การรับ

2.5 ยกย่องชมเชยผู้อื่น

2.6 เป็นผู้ฟังที่ดี

2.7 ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ขั้นสรุป คือ การสร้างมนุษยสัมพันธ์จะต้องประกอบด้วย ยิ้มแย้ม
 แยมแจ่มใสด้วยความจริงใจ การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน พุดจาสุภาพเหมาะสม
 กับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่ การให้การรับ ยกย่องชมเชยผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี
 และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งโปรแกรมการให้ข้อสนเทศเป็น 1 โปรแกรม
 คือ

3.1 สรุป

การให้ข้อสนเทศใช้เวลาครั้งละ 30 นาที

นำโปรแกรมการให้ข้อสนเทศไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในเรื่อง
 ความสอดคล้องของข้อสนเทศกับจุดมุ่งหมาย

นำโปรแกรมการให้ข้อสนเทศไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยม
 ศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องในค่าน เนื้อหาของ
 ข้อสนเทศและเวลาที่ใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัย
 ต่อไป

โปรแกรมการให้ข้อสนเทศสำหรับการทดลองครั้งนี้ มีทั้งหมด 9 ครั้ง
 ครั้งละ 30 นาที ทดลองระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง เริ่มทดลองตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2528 - 26 พฤศจิกายน 2528

ตัวอย่างโปรแกรมการให้ข้อสนเทศ

ครั้งที่ 7 ผู้ฟังที่ดี

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ฟังที่ดี

เนื้อหา

วิธีที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งในการปลูกฝังความเป็นเพื่อนที่ดีให้เกิดขึ้นจาก
 หลายวิธีก็คือ การเป็นผู้ฟังที่ดี การเป็นผู้ฟังที่ดีคือ จะต้องฟังผู้อื่นพูดเพราะทุกคนยอม
 ปรารถนาที่จะพูดถึงตัวเองกันทั้งนั้น (ตัวท่านก็อยากจะถูกถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง
 บ้างเหมือนกัน และท่านเองก็อยากให้อื่นเขาฟังท่านพูด)

ลักษณะของผู้ฟังที่ดี ต้องพยายามตั้งใจฟัง พยายามใส่ใจต่อสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูดมองที่ผู้พูด และพยายามไม่คิดเรื่องอื่น ๆ ขณะที่ผู้พูดกำลังให้ข่าวสารบางสิ่งบางอย่าง มีความอดทนฟังผู้พูดแม้ในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์จะได้ยินได้ฟัง และไม่พยายามคาดเดาล่วงหน้าไปก่อนว่า เขาจะพูดอะไรซึ่งอาจคาดคะเนผิดไปได้ ทั้งนี้เพราะว่าโดยปกติคนจะสามารถฟังได้ประมาณนาทีละ 400 คำ ซึ่งเร็วกว่าการพูด การเป็นผู้ฟังที่ดีเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เพราะถ้าเราได้แก่พูดเพียงฝ่ายเดียวยอมทำให้เสียฝ่ายหนึ่งเบื้อหน้าย ฉะนั้นในการสมาคมติดต่อกับผู้ใด เราต้องแสดงความสนใจในขณะที่เขาพูด ให้โอกาสเขาได้พูดหรือแสดงความคิดเห็น การแย้ง เขาพูดหรือคอยขัดคอหรือพูดจ้อแต่เพียงฝ่ายเดียวยอมไม่เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี

มารยาทในการฟังที่ดี ควรยึดถือปฏิบัติดังนี้ คือ

1. แสดงความสนใจในขณะที่ผู้พูด ๆ กับตน ไม่แสดงท่าทีว่าสนใจสิ่งอื่น
2. ไม่แสดงท่าทางเบื้อหน้ายหรือไม่พอใจ แม้เรื่องนั้นไม่น่าสนใจก็ฟังเอาไว้
3. ถ้าเป็นการฟังในที่ประชุม ก็ควรมีความเคารพต่อสถานที่ ต่อผู้พูด เช่น การนั่งควรนั่งให้เรียบร้อยรู้จักสำรวม
4. ไม่ลุกจากที่ ถ้าจำเป็นต้องขอโทษ หรือถ้าเป็นในห้องประชุมก็แสดงการเคารพต่อผู้เป็นประธาน
5. ถ้าไปฟังทีหลังก็แสดงการเคารพต่อผู้เป็นประธานเช่นกัน
6. ไม่ควรทำตนให้เป็นที่รำคาญแก่ผู้อื่น เช่น การสูบบุหรี่หรือการพูดสนทนาคุยกัน
7. ควรปรบมือ เมื่อมีการแนะนำผู้พูด และเมื่อผู้พูดพูดจบลง
8. ควรยืนขึ้นแสดงการเคารพต่อผู้เป็นประธาน เมื่อประธานเข้าประจำที่

ครั้งที่ 8 ขอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักขอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

เนื้อหา

เช้าวันหนึ่งแดงมาโรงเรียนแต่เช้าพร้อมกับเพื่อน ๆ อีก 2 - 3 คน และปรึกษากันว่า หลังจากสอบเสร็จจอยากจะรับประทานอาหารกลางวันรวมกันทั้งชั้นสักวัน ดังนั้นเมื่อมาถึงโรงเรียนแดงจึงนำเรื่องที่ปรึกษากับเพื่อนมาปรึกษากับครูประจำชั้น ซึ่งครูก็เห็นดีด้วยและจะช่วยออกเงินให้ แต่ให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะตกลงกันว่า จะทำอะไรกันดี แดงนำข่าวที่บอกเพื่อน ๆ ว่าได้รับอนุญาตจากครูเรียบร้อยแล้ว นักเรียนชายรับหน้าที่จะเป็นฝ่ายจัดสถานที่ให้ส่วนเรื่องอาหารยกให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนหญิง แดงจึงนัดให้เพื่อน ๆ มาประชุมและแสดงความคิดเห็นร่วมกันหลังจากที่รับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว

หลังจากที่เพื่อนมาครบแล้ว แดงจึงให้เพื่อน ๆ ช่วยกันคิดและเสนอว่าควรจะทำอาหารอะไรดี เด็ก ๆ แย่งกันเสนอความคิดเห็นให้เท่านั้นทำนี่จนฟังแทบไม่รู้เรื่อง เสียงดังลั่น แต่ก็ยังมีหลายคนที่นั่งจับกลุ่มคุยกันไม่ยอมแสดงความคิดเห็นและไม่สนใจว่าใครจะเสนอให้ทำอะไร แดงบอกให้เพื่อนเงี่ยบและผลัดกันเสนอทีละคน ค่อยรีบยกมือขอเสนอเป็นคนแรกซึ่งค่อยเสนอให้ทำข้าวผัด เพราะทำง่ายและราคาถูกดี แต่ยังไม่ทันที่ค่อยจะพูดจบเพื่อนก็พูดแซงขึ้นมา และไม่เห็นด้วยกับความคิดของค่อย ทำให้ค่อยเกิดความรู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างมาก แต่พอถึงเสนอให้ทำขนมจีนแกงไก่และอาสารที่จะให้คุณแม่ทำให้ เพื่อน ๆ กลับเห็นชอบด้วยค่อยซึ่งไม่พอใจมาก่อนแล้วจึงแก่งพูดในทำนองว่า ติงอยากได้หน้า ทำให้ถึงโกรธและทะเลาะกัน เพื่อน ๆ เข้าข้างติงช่วยกันรุมตอว่าค่อย จนค่อยเสียใจเดินออกไปจากห้อง แดงบอกให้ทุกคนเงี่ยบเพื่อเป็นการตัดปัญหา ยุ่งยากแดงจึงให้เพื่อนทุกคนเสนออาหารมาคนละอย่าง เพราะทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความคิดเห็นได้ แต่แดงขอร้องให้เพื่อน ๆ รู้จักขอมรับและเคารพในความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ด้วย ไม่ใจแคบจะเอาแต่ความคิดของตนเป็นใหญ่ และถ้าเสียงส่วนใหญ่

เลือกที่จะทำอะไรแล้วเพื่อน ๆ จะต้องยอมรับมติของกลุ่มด้วย กุ้งซึ่งอยากจะแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนมานานแล้ว แต่ไม่กล้าเพราะกลัวเพื่อนจะตำหนิอยากได้น้ำ และกลัวจะทำให้เพื่อน ๆ ไม่พอใจเหมือนกับข้อย แต่เมื่อแดงเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นได้ กุ้งจึงเสนอบ้างและเมื่อถามเสียงส่วนใหญ่แล้ว ปรากฏว่าเพื่อน ๆ ยอมรับขอเสนอของกุ้ง ที่เสนอให้แต่ละคนนำอาหารมาจากบ้าน เพราะนอกจากประหยัดไม่ต้องรบกวนเงินครูแล้วยังได้ทานอาหารหลาย ๆ อย่างไม่ต้องเสียเวลาทำด้วย หลังจากตกลงกันได้แล้วเด็ก ๆ ต่างก็แยกย้ายกันไปเล่นต่อ

หลังจากดำเนินการทดลองแล้ว 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้นัดหมายให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมาทำแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์อีกครั้ง เป็น Post-test และนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการวิจัยทดลองแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 225 - 226)

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E _R	T ₁	X	T ₂
C _R	T ₁	-	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

X	แทน การจัดการกระทำ (Treatment)
E	แทน กลุ่มทดลอง (Experimental group)
C	แทน กลุ่มควบคุม (Control group)
T ₁	แทน การสอบก่อนที่จะทำการทดลอง (Pretest)
T ₂	แทน การสอบภายหลังการทดลอง (Posttest)
R	แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random assigned)

วิธีดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองมีลำดับขั้นดังนี้

1. ให้นักเรียนที่เป็นประชากรสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ตอบแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ที่วิเคราะห์คุณภาพแล้ว โดยถือนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ต่ำ แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มละ 12 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งแล้วจับฉลากให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม
2. ดำเนินการฝึกกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มทดลองตามโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับข้อเสนอแนะที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับโปรแกรมที่จัดขึ้น
3. หลังจากการทดลองใ้การฝึกกิจกรรมกลุ่มครบทั้ง 17 ครั้ง และการให้ข้อเสนอแนะครบ 9 ครั้งแล้ว จึงนำแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ไปให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับ การฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะทำอีกครั้ง
4. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ เพื่อดูการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร (Ferguson. 1971 : 45)

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{n}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	ΣX	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวน (Variance) ใช้สูตร (Ferguson.

1971 : 62)

$$s^2 = \frac{n \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2}{n(n - 1)}$$

เมื่อ	s^2	แทน ค่าความแปรปรวน
	ΣX	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	ΣX^2	แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	n	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามมนุษย์สัมพันธ์

ใช้สูตร t-test (Edward. 1957 : 152)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม
	\bar{X}_H, \bar{X}_L	แทน คะแนนเฉลี่ยรายข้อของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ
	S_H^2, S_L^2	แทน ความแปรปรวนรายข้อของคะแนนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ
	n_H, n_L	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ โดยใช้ Alpha Coefficient (Cronbach, 1970 : 161)

$$L = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ	L	แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด
	n	แทน จำนวนข้อของแบบสอบถามทั้งหมด
	S_i^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังฝึกกิจกรรมกลุ่ม และเปรียบเทียบการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับข้อเสนอแนะ โดยใช้สูตร t -test แบบ Dependent Measure (Ferguson, 1971 : 154)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n - 1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบครั้งแรกและครั้งหลัง
	D	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	ΣD	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	n	แทน	จำนวนคู่

3.2 เปรียบเทียบสมมุติฐานสัมพันธระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะ โดยใช้ F-test แบบ Repeated Measures on One Factor ใช้สูตร

$$F_{FA} = \frac{\text{Var}_{FA}}{\text{Var}_{WSE}}$$

$$F_{FB} = \frac{\text{Var}_{FB}}{\text{Var}_{BSE}}$$

$$F_{AXB} = \frac{\text{Var}_{AXB}}{\text{Var}_{WSE}}$$

(Cohen and Holliday. 1979 : 230)

เมื่อ	F_{FA}	แทน	ค่าวิกฤติที่ใช้ใน F-distribution ขององค์ประกอบ A
	F_{FB}	แทน	ค่าวิกฤติที่ใช้ใน F-distribution ขององค์ประกอบ B
	F_{AXB}	แทน	ค่าวิกฤติที่ใช้ใน F-distribution ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ A กับ B
	$\text{Var}_{FA}, \text{Var}_{FB}$	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนในองค์ประกอบ A และ B ตามลำดับ
	Var_{WSE}	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่มสมาชิก
	Var_{BSE}	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มสมาชิก.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผล แปลผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยจึงขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
ΣD	แทน	ผลรวมของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่ม และได้รับข้อสังเกตแต่ละคู่
ΣD^2	แทน	ผลรวมของผลต่างยกกำลังสองของคะแนนก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่ม และได้รับข้อสังเกตแต่ละคู่
t	แทน	ค่า t ที่ใช้ในการพิจารณา t -distribution
SS	แทน	ผลบวกของกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
Var	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
F	แทน	ค่า F ที่ใช้ในการพิจารณา F -distribution

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาการพัฒนาคุณสมบัติของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
2. ศึกษาการพัฒนาคุณสมบัติของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อสังเกตก่อนและหลังการได้รับข้อสังเกต

2
3) เปรียบเทียบการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึก
กิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะหลังจากการฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับ
ข้อเสนอแนะ

ตาราง 1 การพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มก่อน
และหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	N	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12			
หลังได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12	268	7177	7.43**

$$** t (.01, 11) = 2.718$$

จากตาราง 1 แสดงว่าการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการ
การฝึกกิจกรรมกลุ่มก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
ทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่มนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรม
กลุ่มมีการพัฒนาบุษยสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าเดิม

ตาราง 2 การพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อนและหลังการได้รับข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง	N	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนได้รับข้อเสนอแนะ	12	25	145	2.48 *
หลังได้รับข้อเสนอแนะ	12			

$$*t (.05, 11) = 1.796$$

จากตาราง 2 แสดงว่าการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อนและหลังการได้รับข้อเสนอแนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือหลังการได้รับข้อเสนอแนะนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะมีการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์สูงขึ้นกว่าเดิม

ตาราง 3 เปรียบเทียบการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรม และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะ

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	Var	F
ข้อเสนอแนะกับกิจกรรมกลุ่ม (A)	910.03	1	910.03	36.06 **
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	555.31	22	25.24	

$$** F .01(1,22) = 7.94$$

จากตาราง 3 แสดงว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีการพัฒนาบุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ภายหลังจากการฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีการพัฒนาบุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาลงของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนานุชนสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาลงของการใช้ข้อสนเทศในการพัฒนานุชนสัมพันธ์
3. เพื่อเปรียบเทียบมโนสัมพันธ์ของนักเรียนที่ฝึกกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนที่ได้รับข้อสนเทศ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนจะมีมโนสัมพันธ์สูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่ม
2. นักเรียนจะมีมโนสัมพันธ์สูงขึ้นหลังจากได้รับข้อสนเทศ
3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มจะมีมโนสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 24 คน โดยสุ่มมาจากนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามมโนสัมพันธ์ที่ได้คะแนนต่ำกว่าตำแหน่ง เปอร์เซนต์ไคลด์ที่ 25 ลงมาแล้วแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย แล้วสุ่มโดยการจับสลากให้กลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์
2. โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
3. โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการทดลอง

1. ให้นักเรียนที่เป็นประชากรสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ตอบแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ที่วิเคราะห์คุณภาพแล้ว โดยถือนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมาเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ต่ำ แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งแล้ว ซ้ำผลลากให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองอีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มควบคุม
2. ดำเนินการฝึกกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มทดลองตามโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับข้อเสนอแนะที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับโปรแกรมที่จัดขึ้น
3. หลังจากการทดลองใช้การฝึกกิจกรรมกลุ่มครบทั้ง 17 ครั้ง และการให้ข้อเสนอแนะครบ 9 ครั้งแล้วจึงนำแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ไปให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะทำอีกครั้ง
4. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติเพื่อดูการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนมนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้ t-test แบบ Dependent Measure

2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับข้อเสนอแนะ โดยใช้ t-test แบบ Dependent Measure

3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะ โดยใช้ F-test แบบ Repeated Measures on One Factor

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

4. ผลของการฝึกกิจกรรมกลุ่มพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการฝึกกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนามนุษยสัมพันธ์ได้ กล่าวคือสามารถพัฒนาให้บุคคลมีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งได้แก่ ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อนพูดจาเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลา และสถานที่ การให้การรับ ยกย่องชมเชยผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่ดี และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุภากุล (วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุภากุล 2522 :

170 - 172) ที่กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาพัฒนาบุคคลได้ ถ้าหากผู้จัดกิจกรรมกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี สาขาที่เราใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลนั้นก็เพราะการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะได้รับประสบการณ์โดยตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ตีใจ เสียใจ สะเทือนใจ ผิดหวัง อาย ฯลฯ ในบรรยากาศที่ปลอดภัยซึ่งผลการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ้งประทับใจมากกว่าการที่จะมุ่งสอนให้มีการพัฒนาโดยการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ทิศนา เทียนเฮม (ทิศนา เทียนเฮม 2515 : 30 - 31) ได้กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยให้การทำงานเป็นกลุ่มราบรื่นได้ผลดี เพราะได้ช่วยเตรียมนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ที่จะสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม ช่วยส่งเสริมและช่วยแก้ปัญหาในด้านมนุษยสัมพันธ์ เพราะทักษะซึ่งใช้ในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์และรับรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ช่วยฝึกทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ช่วยฝึกทักษะในการใช้วิจารณญาณเกี่ยวกับการตัดสินใจการแก้ปัญหาต่าง ๆ ช่วยฝึกทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยฝึกทักษะในการวิจารณ์วิเคราะห์ทัศนคติ จริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดคือไม่ดี ควรไม่ควร และช่วยฝึกทักษะในการพัฒนาตนเอง เมื่อรู้จักตนเองดี รู้จุดเด่นยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง จะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น และจากงานวิจัยของ เทรปป์ และไฟริก (Treppa and Frike, 1972 : 466 - 468) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของกลุ่มมาราธอนที่มีต่อความเข้าใจในตนเองของผู้รับการฝึกพบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกมีการเปลี่ยนแปลง ความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ในด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ การนับถือตนเอง การยอมรับตนเอง ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์และความคิดเกี่ยวกับตนในอุดมคติ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของควินแนน และฟูลด์ (Quinand and Fould, 1970 : 145 - 149) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกความไวต่อการรับรู้ที่มีผลต่อความเข้าใจตนเอง โดยการใช้การ

ฝึกแบบกลุ่มหนทาง ซึ่งให้ทุกคนแสดงกิจกรรม แสดงบทบาทการสื่อสารด้วยคำพูด และการอภิปราย ใช้เวลาการฝึก 30 ชั่วโมงติดต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้ารับการฝึก มีความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ด้านความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และด้านความสามารถในการควบคุมความรู้สึกและอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของ เขียวพา เคะระคุปต์ (เขียวพา เคะระคุปต์ 2517 : 128) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับสอนในระดับประถมศึกษา โดยได้สร้างบทเรียน ไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 พบว่าทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนที่มีอายุและความสามารถที่แตกต่างกันได้จริงผล ยังพบว่า การเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้รับการฝึกทักษะ ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะทางสังคม ทักษะในการทำงานกลุ่ม ทักษะในการหาความรู้ ทักษะในค่านิยมมนุษยสัมพันธ์ และเป็นการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนส่งเสริมความ สัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้ใ้ในการพัฒนา มนุษยสัมพันธ์ให้สูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้โดยการหัดกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรง นอกจากจะใหม่ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้นักเรียนซาบซึ้ง ประทับใจมากกว่าการที่ จะถูกสอนให้มีความพัฒนาโดยการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว

2. ผลของการให้ข้อเสนอแนะพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะมีการพัฒนา มนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จาก ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการให้ข้อเสนอแนะสามารถพัฒนามนุษยสัมพันธ์ได้ซึ่งสอดคล้องกับ แนวความคิดของ ซาสเซ (Sasse, 1975 : 136 - 137) ที่กล่าวว่าถึงกับผล ของข้อเสนอแนะว่าเป็นการสื่อสารในรูปแบบของการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะทำให้ บุคคลเกิดความคิด ความรู้มากยิ่งขึ้น และยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และ อื่นๆ

ฉัตรศุภกุล (คมเพชร ฉัตรศุภกุล 2521 : 177) กล่าวว่า การให้ข้อเสนอแนะเป็นการเสริมสร้างรากฐานการปฏิบัติคนในสังคม และว่าเด็กวัยรุ่นนั้นมีความต้องการอย่างมากในการรับข้อเสนอแนะเพื่อช่วยในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เพราะเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม และ คริสต์ เทนเซน

(Christensen. 1949 : 11 - 14 อ้างอิงมาจาก คมเพชร ฉัตรศุภกุล) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของข้อเสนอแนะสามารถช่วยให้บุคคลปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ คีขึ้น และช่วยปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ เสียใหม่แทนที่จะปล่อยให้เป็นอย่างมีปัญหา และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต และในทางการแนะแนวถือว่าการให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนมีความสำคัญ เพราะเป็นการช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจตนเอง และสามารถเข้ากันได้กับบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายของการให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนยังมีความสำคัญ คือ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่าจะทำอย่างไรให้ผู้อื่นชอบ และเข้าใจว่าบุคลิกภาพและพฤติกรรมต่าง ๆ สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ และปฏิบัติได้ นอกจากนี้ในการให้ข้อเสนอแนะ นักเรียนในกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะยังสามารถซักถามข้อสงสัยได้ จึงช่วยให้เข้าใจความหมายในข้อเสนอแนะที่ได้รับอย่างแจ่มชัดขึ้น ทำให้สามารถทราบวิธีพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

จากผลการวิจัยย่อมแสดงให้เห็นว่าการให้ข้อเสนอแนะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ให้สูงขึ้นกว่าเดิม

3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล 2522 : 170 - 172) ที่กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาพัฒนาบุคคลได้ ถ้าหากผู้จัดกิจกรรมกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถ ตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี สาเหตุที่เราใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลนั้นก็เพราะการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะได้รับประสบการณ์โดยตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความ

รู้สึกต่าง ๆ เช่น ตีใจ เสียใจ สะเทือนใจ ผิดหวัง อายุ ฯลฯ ขึ้นด้วย ซึ่งผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซึ่งประทับใจมากกว่าการที่จะมุ่งสอนให้มีการพัฒนา โดยการใช้ความรู้เพียงอย่างเดียว และทัศนคติ แวมมณี และเขาวพา เกษะคุปต์ (ทัศนคติ แวมมณี และเขาวพา เกษะคุปต์ 2522 : 7) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้จากการเข้ากลุ่มจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการฝึกเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้เป็นอย่างดี และจากงานวิจัยของ รัตนา รัตนประสพโชค (รัตนประสพโชค 2524 : 43) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดราชบุรี พบว่า กิจกรรมกลุ่มและการให้ข้อเสนอแนะมีผลต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมตตา จินคารักษ์ (เมตตา จินคารักษ์ 2525 : 42) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกจากข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ให้ผู้เรียนว่าการเรียนรู้จากข้อเสนอแนะ

ข้อสังเกตจากการศึกษาครั้งนี้

จากการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการคือในระหว่างที่ทำการทดลองผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองพบว่าในระยะแรกนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม ส่วนมากมีท่าทางประหม่าและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือ

แสดงออก ผู้วิจัยจึงต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้รวมแสดงความคิดเห็นและแสดงออก
 อยู่ตลอดเวลา แต่เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านไปได้สักครั้งแล้ว นักเรียนก็เริ่ม
 เข้าใจและมีความรู้สึกคุ้นเคย กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้นจึงทำให้กิจกรรม
 ครั้งต่อมาจนเสร็จสิ้นและดำเนินการไปอย่างราบรื่นดียิ่ง ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อ
 สนเทศมีความกระตือรือร้นและพอใจที่จะอ่านข้อสนเทศในตอนแรก ๆ แต่ระยะหลัง ๆ
 นักเรียนมีความกระตือรือร้นลดน้อยลง มีท่าทางเมื่อไม่ค่อยอยากอ่านหรือรวมอภิปราย
 เหมือนตอนแรก ที่น่าสังเกตคือนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศต่างคนต่างนั่งต่างคนต่าง
 อ่านไม่สนใจซึ่งกันและกัน บรรยายภาคกลางเสียงเบาและเนือย ๆ อย่างไรก็ตามนักเรียน
 กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศต่างก็ให้ความร่วมมือ
 มาร่วมการทดลองครบทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการศึกษาครั้งนี้พอจะยืนยันได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถ
 พัฒนามนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนได้ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า กิจกรรมกลุ่มจะเป็น
 เครื่องมืออย่างหนึ่งของครูแนะแนวและครูทั่วไป ที่จะนำไปใช้ในการช่วยเหลือ
 นักเรียนที่มีปัญหาในค่านิยมมนุษยสัมพันธ์ สถานการณ์การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจึง เป็น
 วิทยุ เป็นวิทยุที่เหมาะสมที่จะฝึกพัฒนามนุษยสัมพันธ์ควรมีบทบาทในการ เผยแพร่ความรู้
 เกี่ยวกับการใช้กิจกรรมกลุ่มให้กว้างขวางต่อไป และที่สำคัญก่อนที่จะนำไปใช้จริง ควร
 ที่จะมีการทดลองก่อนจะช่วยให้การนำกิจกรรมกลุ่มไปใช้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.2 ข้อควรระวังในการนำกิจกรรมกลุ่มไปใช้การฝึกกิจกรรมกลุ่มมิใช่
 เป็นเกมส์หรือการละเล่นที่จะนำไปใช้โดยไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพราะจะทำให้ไม่เกิด
 ประโยชน์แก่ผู้เรียนเลย และผู้ดำเนินการฝึกกิจกรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้
 ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง การเข้าร่วมกลุ่ม บทบาทของผู้นำและสมาชิก รวมทั้งควร จะ

เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ค้ำข้างประการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การฝึกกิจกรรมกลุ่มประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เช่น มีบุคลิกภาพเป็นกันเองเพื่อสร้างบรรยากาศในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความสามารถเข้าใจความรู้สึกของคนอื่นได้ก็ดีและที่สำคัญควรจะสามารถในการวิเคราะห์เชื่อมโยงความคิดและสรุปความได้ก็ดี เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมแต่ละครั้งได้ถูกต้องชัดเจน

1.3 ควรมีการติดตามผลหลังจากเสร็จโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มแล้วเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนว่ายังคงอยู่ต่อไปหรือไม่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรศึกษาเรื่องนุษย์สัมพันธ์ให้ละเอียด เพื่อจะได้อธิบายว่าตัวแปรทางเพศ อายุ การอบรมเลี้ยงดู ระดับสติปัญญา ว่ามีส่วนทำให้มนุษย์สัมพันธ์แตกต่างกันหรือไม่

2.2 ควรทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของผู้ที่อยู่ในวัยอื่น ๆ ด้วย เช่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักศึกษาระดับอุดมศึกษา และบุคคลทั่วไปเพื่อศึกษาว่าจะได้ผลเช่นเดียวกับการทดลองครั้งนี้หรือไม่

2.3 เปรียบเทียบช่วงเวลาในการเข้ากลุ่ม ได้แก่ การเข้ากลุ่มสัปดาห์ละหนึ่งครั้งกับการเข้ากลุ่มติดต่อกันทุกวันว่า แบบใดจะมีประสิทธิภาพมากกว่ากัน

2.4 ควรทดลองเปรียบเทียบถึงลักษณะการจับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มที่สมาชิกเคยรู้จักกันมาก่อนแล้ว กลุ่มที่สมาชิกยังไม่มีใครเคยรู้จักกันมาก่อน และกลุ่มที่มีสมาชิกผสมระหว่างผู้ที่เคยรู้จักกันมาก่อนแล้ว และยังไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เพื่อศึกษาว่ากลุ่มแบบใดให้ผลอย่างไร เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.5 ควรจะได้มีการติดตามผลเป็นระยะหลังการทดลอง 1, 3, 6 เดือน เพื่อดูประสิทธิภาพของกิจกรรมกลุ่ม

2.6 ในการทดลอง หากมีการแบ่งกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม ควรมีผู้ช่วยผู้ดำเนินการ เพื่อจะได้ดูแลและอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะบางประการในการนำกิจกรรมกลุ่มไปใช้

ผู้ดำเนินการในกิจกรรมกลุ่มควรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม มีเทคนิคที่จะดึงความสนใจของสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยไม่เกิดความเบื่อหน่าย เป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และสามารถอธิบายสรุปให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมที่เล่น นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจถึงความต้องการของสมาชิก ค่านิยม ความมุ่งหมาย และบุคลิกภาพของสมาชิกแต่ละคนซึ่งจะมีอิทธิพลต่อกลุ่ม ผู้ดำเนินการควรให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา พยายามทำให้สมาชิกเข้าใจบทบาทของตนและบทบาทของกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดีและสมาชิกมีการพัฒนาอย่างเต็มที่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คาร์เนกี เคิล วิธีชนะมิตรและจูงใจคน แปลโดย อาษา ขอจิตต์เมตต์ พิมพ์ครั้งที่ 15 ขอจิตต์เมตต์ 2525, 476 หน้า
- ✓ คมเพชร ฉัตรศุภกุล กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 101 หน้า
- _____ บริการสนเทศ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 232 หน้า
- จำเนียร ช่วงโชติ การให้บริการปรึกษาและแนะแนวเบื้องต้น รามินทร์ 2525, 208 หน้า
- ✓ จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่น ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521, 214 หน้า
- เจริญ โภคผล และอุกร บุญไฟโรจน์ "หลักมนุษยสัมพันธ์" วิทยาสาร 14(45) : 13 - 15 กันยายน 2506
- ✓ ทองเรือน อมรัชกุล กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน แผนกเอกสารการพิมพ์มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์โลก 2520, 222 หน้า
- ทิตนา แชนมณี และคนอื่น ๆ คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่ม 1 โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 101 หน้า
- ทิตนา แชนมณี คู่มือสำหรับผู้ศึกษาแบบโทรทัศน์เรื่องมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 15 หน้า
- ✓ ทิตนา เทียนเสมอ แบบตัวอย่างการฝึกอบรมค่านิยมสัมพันธ์แก่นักเรียนฝึกหัดครูในประเทศไทย มหาวิทยาลัยอริโซนา 2515, 336 หน้า

- / นิตยา เขียงทอง ผลการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการยอมรับตัวเองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพมงคลรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ปริญญาโท
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 80 หน้า อักสาเนา
 บุญช่วย วงษ์ขารุ "การสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน" ครูสาร เขต
การศึกษา 1 22(3) : 7 - 11 พฤศจิกายน 2519
 บุญทัน ฉวยศรี "หลักสี่ประการแห่งมนุษยสัมพันธ์" ศูนย์ศึกษา 11(1) :
 66 - 67 มกราคม 2507
- / ฝน แสงสิงแก้ว "มนุษยสัมพันธ์" แนะแนว 17(87) : 7 - 19 มิถุนายน -
 กรกฎาคม 2526
- / พัทนี วรกว่าน จิตวิทยาสังคม โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด 2522,
 175 หน้า
- / พัทนีย์ บุญยรัตพันธุ์ การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน ไทยวัฒนาพานิช
 2517, 437 หน้า
- พรพิมล เพ็ญละ ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการสื่อสารระหว่าง
บุคคล ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
 98 หน้า อักสาเนา
- เมศตา จินดารักษ์ ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัว
ทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร
 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525,
 113 หน้า อักสาเนา
- / ยุพดี เฝิมสิน และพิศิษฐ์ ชันประคิษฐ์ "กลวิธีในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน"
แนะแนว 9(40) : 68 - 85 สิงหาคม - กันยายน 2518
- / เยาวพา เกษะคุปต์ ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 297 หน้า อักสาเนา

- รักษ์ สี่ทรงศักดิ์ "มนุษยสัมพันธ์" ที่ดิน 28(3) : 61 - 71 พฤษภาคม - มิถุนายน 2525
- ✓ รัตนา รัตนประสพโชค การพัฒนาการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยกิจกรรมกลุ่ม ปริญญาทิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 87 หน้า
อค์สำเนา
- ฉ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 ทวิกิจการพิมพ์ 2524, 286 หน้า
- ✓ วัชรีย์ ทรัพย์มี ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาในโรงเรียน ไทยวัฒนาพานิช 2522, 354 หน้า
- ✓ วิจิตร อวาระกุล เทคนิคมนุษยสัมพันธ์ โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร 2526, 274 หน้า
- วิณีจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุกกุล กระบวนการกลุ่ม โอเคียนส์โคร์ 2522, 190 หน้า
- ✓ วิทยา เทพยา มนุษยสัมพันธ์ พิมพ์ครั้งที่ 4 แพรวพิทยา 2524, 177 หน้า
- วิรุยุทธ วิเชียรโชติ เทคนิคการวิจัยทางจิตวิทยาและการศึกษา ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2525, 451 หน้า
- ✓ สมพงษ์ เกษมสิน การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ 2 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2513, 658 หน้า
- สุจิตรา พรมนุชาธิป พฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 82 หน้า อค์สำเนา
- สุชา จันทน์เอม จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน ไทยวัฒนาพานิช 2525, 89 หน้า
- ✓ สุนีย์ นีรคากร จิตวิทยาพัฒนาการ โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด 2526, 266 หน้า

- สุวิทย์พรรณ กุลยจินดา ประสิทธิ์ โชติกาวิชัย และวราภา ประเสริฐสม
 "มโนยสัมพันธ์ในการทำงาน" มิตรครู 22(18) : 21 - 22 กันยายน 2523
- เสถียร เหลืองอร่าม หลักมโนยสัมพันธ์ต่อการบริหารงานในองค์กร แพร่พิทยา
 2519, 292 หน้า
- ✓ เสนอ อินทรสุขศรี "มโนยสัมพันธ์กับบุคคลทุกระดับ" กรมบัญชีกลาง 22(6) :
 19 - 33 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2524
- อัมพิกา ไกรฤทธิ์ มโนยสัมพันธ์ในโรงงานอุตสาหกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2522, 293 หน้า
- Bower, Sharon Anthony and Bower Gordon H. Asserting Yourself : A Practical Guide for Positive Change. Phillipines, Addison - Wesley Publishing Company, 1976. 244 p.
- Cohen, Louis and Michael Holliday. Statistics for Education and Physical Education. London, Harper and Row Ltd., 1979. 263p.
- ✓ •Conner, Jack Metcalfe. "Development and Growth of Understanding Self and others," Dissertation Abstracts. 29(2) : 477-A, August, 1968.
- Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3 rd. ed., New York. Harper & Row, 1970. 752 p.
- ✓ Deighton, Lee C. "Small Group Instruction," The Encyclopedia of Education. New York, The Macmillan Company and Free Press, 1971. 631 p.
- Durschmidt, Barbara J. "Self-Actualization and the Human Potential Group Process in a Community College," Dissertation Abstracts International. 38 : 3953-A, January, 1977.
- Edward, Allen Louis. Techniques of Attitude Scale Construction. New York, Appleton Century-Crofts, 1957, 256 p.
- ✓ Fensterheim, H. and Jean Baer. Don't Say Yes When You Want to Say No. New York, Dell Publishing Co., 1975. 304 p.

- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. New York, McGraw - Hill Book Company, 1971. 492 p.
- ✓ Flippo, Edwin B. Principle of Personal Management. 2nd. ed., New York, McGraw - Hill Book Company, 1966. 562 p.
- ✓ •Glaess, Herman Lewis. "Developing Interpersonal Relations In A College Girls' Dormitory," Dissertation Abstracts. 27(1) : 113-A - 114-A, July, 1966.
- ✓ Gulley, Halbert E. Discussion, Conference and Group Process. New York, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1963. 388 p.
- Laird, Donald A. and others. Psychology, Human Relations and Work Adjustment. 6th. ed., New York, McGraw - Hill Book Company, 1975. 399 p.
- ✓ • Loeser, L.H. "Some Aspects of Group Dynamics," International Journal of Group Psychotherapy. 21 : 5 - 19 January, 1957.
- Maslow, Abraham H. Motivation and Personality. 2nd. ed., New York, Harper and Row Publisher, Inc., 1967. 639 p.
- Mize, S.A. "The Effect of Therapist Exhortation in Assertive Training," Dissertation Abstract International. 36 : 917, August, 1975.
- ✓ Ottaway A.K.C. Learning Through Group Experiences. London, Routledge and Kegan Paul, 1966.
- ✓ • Parker M. Elizabeth Mobley. "Effects of Relations Groups on Fourth Grade Children's Self - Esteem and Communication Skills," Dissertation Abstracts International. 43(9) : 2694-A, March, 1983.
- Quinan, James T. and Melvin Foulds. "Marathon Group Facilitator of Personal growth," Journal of Counseling Psychology. 17 : 145 - 149, March, 1970.
- Rogers Carl R. and Rosalind F. Diamon. Psychotherapy and Personality Change. University of Chicago Press. Chicago, 1970. 446 p.

- Sassa, Conline R. Person to Person. Chas. A. Bennett Co., Inc., 1975. 385 p.
- / Shaw, Marvin E. "The Nature of Small Group," Group Dynamics. Hill Book Company, 1971. 414 p.
- / Treppa, Jerry A. and Frike, Lawrence. "Effects of Marathon Group Experience," Journal of Counseling Psychology. 19 : 446 - 468, September, 1972.

ภาคผนวก

69-23

ภาคผนวก ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	2.33	24	3.00
2	2.03	25	3.54
3	2.04	26	2.00
4	2.02	27	2.25
5	3.78	28	2.48
6	2.12	29	4.25
7	3.50	30	3.47
8	3.06	31	2.60
9	2.31	32	3.47
10	6.64	33	3.27
11	2.48	34	2.12
12	2.08	35	3.00
13	2.83	36	3.75
14	4.00	37	2.27
15	3.13	38	2.45
16	2.24	39	2.50
17	3.75	40	2.45
18	3.50	41	5.14
19	2.48	42	2.30
20	4.47	43	2.01

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
21	2.91	44	3.89
22	3.18	45	2.50
23	3.46		

ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8866

แสดงคะแนนดิบของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม

คะแนนจากแบบสอบถามมโนยสัมพันธ์

คนที่	Pre-test	Post-test
1	39	82
2	46	85
3	60	83
4	61	85
5	64	80
6	66	87
7	67	79
8	68	88
9	57	87
10	68	85
11	69	79
12	69	82

คะแนนดิบของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

คะแนนจากแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์

คนที่	Pre-test	Post-test
1	52	54
2	55	58
3	56	56
4	68	69
5	58	62
6	62	60
7	65	68
8	66	70
9	66	62
10	66	71
11	68	71
12	69	75

เปรียบเทียบการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรม
กลุ่มก่อนและหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	n	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12	268	7,177	7.4329**
หลังได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12			

$$**t(.01, 11) = 2.718$$

$$\text{จากสูตร } t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{n\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n - 1$$

$$t = \frac{268}{\sqrt{\frac{12(7,177) - (268)^2}{12-1}}}$$

$$= \frac{268}{\sqrt{1300}}$$

$$= \frac{268}{36.0555}$$

$$\therefore t = 7.4329$$

เปรียบเทียบการพัฒนานิยมสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อน
และหลังได้รับข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง	n	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนได้รับข้อเสนอแนะ	12			
หลังได้รับข้อเสนอแนะ	12	25	145	2.48*

$$* t (.05, 11) = 1.796$$

จากสูตร

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{n\Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{n-1}}}$$

$$df = n - 1$$

$$t = \frac{25}{\sqrt{\frac{12(145) - (25)^2}{12-1}}}$$

$$= \frac{25}{\sqrt{101.36}}$$

$$= \frac{25}{10.07}$$

$$\therefore t = 2.48$$

การเปรียบเทียบการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึก
กิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะหลังการฝึกกิจกรรมกลุ่มและ
ได้รับข้อเสนอแนะ

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	Var.	F
ข้อเสนอแนะกับกิจกรรมกลุ่ม(A)	910.03	1	910.03	36.06 **
ความแปรปรวนภายในกลุ่ม	555.31	22	25.24	

$$** F_{.01}(1, 22) = 7.94$$

$$F_{FA} = \frac{\text{Var}_{FA}}{\text{Var}_{WSE}}$$

$$\text{df} = (C-1), r(n-1)(C-1) = (2-1),$$

$$2(12-1)(2-1) = 1, 22$$

$$= \frac{910.03}{25.24}$$

$$\therefore F_{FA} = 36.06$$

ตาราง เปรียบเทียบการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อนฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	S^2	t
กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12	61.17	16.70	-1
กลุ่มได้รับข้อเสนอแนะ	12	62.58	6.31	

$$t(.05, 22) = -1.717$$

จากตาราง แสดงว่าบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อนฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือก่อนการฝึกกิจกรรมและได้รับข้อเสนอแนะบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ตาราง เปรียบเทียบการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอเทศภายหลังฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอเทศ

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	S^2	t
กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12	83.50	1.31	21.83 **
กลุ่มได้รับข้อเสนอเทศ	12	64.25	8.04	

$$** t(.01, 22) = 2.508$$

จากตาราง แสดงว่าการพัฒนาบุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอเทศหลังจากฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ภายหลังฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอเทศนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอเทศมีการพัฒนาบุษยสัมพันธ์แตกต่างกัน

ตาราง เปรียบเทียบคะแนนสัมพันธก่อนฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะกับหลังฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	Var	F
Posttest กับ Pretest(B)	1788.53	1	1788.53	26.86 **
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม	1464.95	22	66.59	

** $F_{.01(1,22)} = 7.94$

จากตาราง แสดงว่าคะแนนสัมพันธของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อนฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะและหลังฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะก่อนฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	s^2	t
กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12	61.17	16.70	-1
กลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ	12	62.58	6.31	

$$t(.05, 22) = -1.717$$

$$\text{จากสูตร } t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$\therefore df = n_1 + n_2 - 2$$

$$t = \frac{61.17 - 62.58}{\sqrt{\frac{(12-1)16.70 + (12-1)6.31}{12 + 12 - 2} \left(\frac{1}{12} + \frac{1}{12} \right)}}$$

$$t = \frac{-1.41}{\sqrt{\frac{183.7 + 69.41}{22} \times 0.17}}$$

$$= \frac{-1.41}{\sqrt{1.96}}$$

$$= \frac{-1.41}{1.40}$$

$$\therefore t = -1$$

เปรียบเทียบการพัฒนาบุคลิกสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะหลังฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะ

กลุ่มตัวอย่าง	n	\bar{X}	S^2	t
กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม	12	83.50	1.31	21.83 **
กลุ่มได้รับข้อเสนอแนะ	12	64.25	8.04	

$$** t(.01, 22) = 2.508$$

จากสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

$$t = \frac{83.5 - 64.25}{\sqrt{\frac{(12 - 1)1.31 + (12 - 1)8.04}{12 + 12 - 2} \left(\frac{1}{12} + \frac{1}{12} \right)}}$$

$$= \frac{19.25}{\sqrt{\frac{14.41 + 88.44}{22} \times 0.17}}$$

$$= \frac{19.25}{\sqrt{0.779}}$$

$$= \frac{19.25}{0.8820}$$

$$\therefore t = 21.83$$

เปรียบเทียบคะแนนสัมพันธก่อนฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะกับหลังฝึกกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อเสนอแนะของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อเสนอแนะ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	Var	F
Posttest กับ Pretest(B)	1788.53	1	1788.53	26.86 **
ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม	1464.95	22	66.59	

$$** F_{.01(1,22)} = 7.94$$

$$F_B = \frac{Var_{FB}}{Var_{BSE}}$$

$$= \frac{1788.53}{66.59}$$

$$\therefore F_{FB} = 26.86$$

ภาคผนวก ข

โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มและการให้ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาบุษยสัมพันธ์

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
<u>ครั้งที่ 1</u>		
เวลา 30 - 45 นาที	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงระเบียบวิธีการและจุดมุ่งหมายของการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
<u>ครั้งที่ 2</u>		
เวลา 30 - 45 นาที	สร้างความคุ้นเคย	1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยในหมู่สมาชิก และสร้างบรรยากาศในการเข้าร่วมกลุ่มให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นกันเองโดยการแนะนำชื่อสมาชิก
<u>ครั้งที่ 3</u>		
เวลา 30 - 45 นาที	แมคา	1. เพื่อให้สมาชิกเข้าใจว่าการยิ้มแย้มมีความสำคัญต่อบุษยสัมพันธ์ 2. เพื่อให้สมาชิกรู้จักแสดงการตอบสนอง โดยการแสดงออกทางใบหน้าอย่างเหมาะสม
<u>ครั้งที่ 4</u>		
เวลา 30 - 45 นาที	เจ้าของบ้าน	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกยิ้มแย้มแจ่มใส

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
<u>ครั้งที่ 5</u>	เวลา 30 - 45 นาที พบครู	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักหักทนายผู้อื่น
<u>ครั้งที่ 6</u>	เวลา 30 - 45 นาที พบเพื่อน	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักหักทนายผู้อื่น
<u>ครั้งที่ 7</u>	เวลา 30 - 45 นาที ชอบ - ไม่ชอบ	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกพูดจาสุภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์
<u>ครั้งที่ 8</u>	เวลา 1 ชั่วโมง การสังเกตพฤติกรรม	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ 2. เพื่อฝึกให้สมาชิกพูดจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง
<u>ครั้งที่ 9</u>	เวลา 1 ชั่วโมง งานเลี้ยง	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกเข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับการให้การรับ 2. เพื่อฝึกให้สมาชิกได้คำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
<u>ครั้งที่ 10</u> เวลา 30 - 45 นาที	การแบ่งปัน	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักการให้การรับ
<u>ครั้งที่ 11</u> เวลา 30 - 45 นาที	ชมท่อนวน	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักกล่าวคำ ยกย่องชมเชยผู้อื่น
<u>ครั้งที่ 12</u> เวลา 30 - 45 นาที	พลเมืองดี	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักกล่าวคำ ยกย่องชมเชยผู้อื่น
<u>ครั้งที่ 13</u> เวลา 30 - 45 นาที	ท่อนวน	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกมีความอดทนใน ขณะรับฟังผู้อื่นพูด
<u>ครั้งที่ 14</u> เวลา 30 - 45 นาที	ฟังซิ	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกได้ฝึกทักษะใน การฟังให้ได้ความชัดเจนถูกต้อง และฟังอย่างเอาใจใส่ผู้พูด

เวลา	เรื่อง	จุดมุ่งหมาย
<u>ครั้งที่ 15</u> เวลา 30 - 45 นาที	การให้ของขวัญ	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
<u>ครั้งที่ 16</u> เวลา 30 - 45 นาที	ไฟไหม้	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
<u>ครั้งที่ 17</u> เวลา 1 ชั่วโมง	สรุป	1. เพื่อฝึกให้สมาชิกได้พูดคุย อภิปราย และสรุปเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกกิจกรรมกลุ่ม 2. เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ

โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนานุชนสัมพันธ์
ครั้งที่ 1
ปฐมนิเทศ

จุดมุ่งหมาย	เพื่อให้สมาชิกเข้าใจถึงระเบียบวิธีการและจุดมุ่งหมายของการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	โปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มจำนวน 12 ชุด
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกและผู้ดำเนินการนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้ดำเนินการแจกโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่มแก่สมาชิกทุกคน 3. ผู้ดำเนินการบอกจุดประสงค์ของการให้นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4. ผู้ดำเนินการบอกบทบาทและหน้าที่ของผู้ดำเนินการและสมาชิกในการกระทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน 5. เปิดโอกาสให้สมาชิกถามข้อสงสัยและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หลังจากนั้นผู้ดำเนินการและสมาชิกร่วมกันสรุปเพื่อความเข้าใจร่วมกัน 6. ปิดการปฐมนิเทศ

ครั้งที่ 2
สร้างความรู้คุณเคย

จุดมุ่งหมาย	เพื่อสร้างความรู้คุณเคยในหมู่สมาชิก และสร้างบรรยากาศในการเข้าร่วมกลุ่มให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นกันเองโดยการแนะนำชื่อสมาชิก
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม 2. ให้สมาชิกแต่ละคนแนะนำชื่อ นามสกุลและสิ่งที่คุณเองชอบมากที่สุด 1 อย่าง ผู้ดำเนินการจะต้องเน้นให้สมาชิกพยายามจำชื่อ, นามสกุล และสิ่งที่คุณชอบให้มากที่สุด 3. หลังจากนั้น ให้สมาชิกแต่ละคนบอกสิ่งที่คุณชอบให้มากที่สุด 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 3
แมคคา

จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้เข้าใจว่าการยิ้มแย้มมีความสำคัญต่อมนุษยสัมพันธ์ 2. ให้สมาชิกรู้จักการแสดงการตอบสนอง โดยการแสดงออกทางใบหน้าอย่างเหมาะสม
ขนาดของกลุ่ม	12 คน

- เวลาที่ใช้ 30 - 45 นาที
- สถานที่ ห้องเรียน
- อุปกรณ์
1. ผัก และผลไม้
 2. โตะสำหรับวางผักและผลไม้
 3. กระดาษเปล่า 12 แผ่น
 4. ปากกา 12 ด้าม
- วิธีการ
1. ให้สมาชิกนั่งเป็นแถวหน้ากระดาน
 2. ผู้ดำเนินการขออาสาสมัครมา 2 คน แล้วให้มาพบผู้ดำเนินการหน้าห้อง ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่า ให้อาสาสมัครคนแรกเป็นแม่ค้าซึ่งมีใบหน้ายิ้มแย้มขณะขายของ ส่วนคนที่ 2 ให้เป็นแม่ค้าที่มีใบหน้าบึ้งตึงขณะขายของ และให้สมาชิกที่เหลือออกมาเป็นคนซื้อของ 4 - 5 คน
 3. หลังจากอาสาสมัครได้แสดงบทบาทเป็นแม่ค้าเสร็จแล้ว ผู้ดำเนินการถามความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนที่เห็นเพื่อนแสดงพฤติกรรมนั้น และผู้ดำเนินการให้สมาชิกแต่ละคนนึกถึงตัวเองว่าได้แสดงพฤติกรรมอะไรบ้างที่ทำให้เป็นที่ชื่นชมต่อผู้อื่น และทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเขียนลงในกระดาษแล้วออกมาอ่านหน้าห้องทีละคน
 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 4

เจ้าของบ้าน

- จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อฝึกให้สมาชิกยิ้มแย้มแจ่มใส
- ขนาดของกลุ่ม 12 คน

เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม 2. ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่าสมมุติให้สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของบ้านและกำลังต้อนรับแขกซึ่งมางานเลี้ยงที่บ้าน ให้สมาชิกจับคู่กันแล้วให้มาแสดงบทบาทสมมุติหน้าห้องทีละคู่โดยผลัดกันเป็นแขกและเจ้าของบ้าน 3. หลังจากทำกิจกรรมนี้เสร็จ ผู้ดำเนินการถามสมาชิกว่าขณะแสดงบทบาทสมมุติเป็นเจ้าของบ้านและแขกมีความรู้สึกอย่างไร 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 5

พบครู

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักหักทนายผู้อื่น
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม 2. ผู้ดำเนินการขออาสาสมัครมา 3 คน แล้วให้มาพบผู้ดำเนินการหน้าห้อง ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่า สมมุติให้

อาสาสมัครคนที่ 1 เป็นครู อาสาสมัครคนที่ 2 เป็นนักเรียน
คนที่ 1/อาสาสมัครคนที่ 3 เป็นนักเรียนคนที่ 2 และสมมุติว่า
นักเรียนทั้ง 2 คนเดินสวนกับครูนอกเวลาเรียน ให้นักเรียน
คนที่ 1 เข้าไปทักทายและทักทายครู ส่วนนักเรียนคนที่ 2
ทำเป็นมองไม่เห็นเดินผ่านไป

3. หลังจากที่อาสาสมัครทั้ง 3 ได้แสดงบทบาทที่สมมุติขึ้นเสร็จแล้ว
ผู้ดำเนินการถามความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อนักเรียนคนที่ 1 และ
นักเรียนคนที่ 2 แล้วถามความรู้สึกของสมาชิกซึ่งแสดงเป็นครู
ที่มีต่อนักเรียนคนที่ 1 และนักเรียนคนที่ 2
4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 6

พบเพื่อน

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักทักทายผู้อื่นก่อน
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกรั้งเป็นวงกลม 2. ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่า สมมุติถ้าสมาชิก พบเพื่อนจะทำอย่างไร ให้สมาชิกออกมาแสดงพฤติกรรมหน้าห้อง ทีละคู่

3. หลังจากทีสมาชิกแสดงพฤติกรรมนี้เสร็จ ผู้ดำเนินการถามความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนว่ารู้สึกอย่างไรขณะพบเพื่อน
4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 7

ชอบ - ไม่ชอบ

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกพูดจาสุภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลา	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม 2. ผู้ดำเนินการขออาสาสมัครมา 2 คน และให้อาสาสมัครทั้ง 2 คนมาพบผู้ดำเนินการข้างนอกห้องทีละคน ผู้ดำเนินการให้อาสาสมัครคนที่ 1 พูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้สมาชิกฟังด้วยถ้อยคำสุภาพ ส่วนอาสาสมัครคนที่ 2 ก็ให้พูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องไร้สาระและให้แสดงอาการเฉยเมยไม่สนใจขณะพูด 3. ผู้ดำเนินการชี้แจงให้สมาชิกในกลุ่มทบมือให้หลังจากอาสาสมัครคนที่ 1 พูดจบ ส่วนคนที่ 2 หลังจากพูดจบไม่ต้องทบมือให้ 4. หลังจากอาสาสมัครทั้ง 2 คนพูดจบ ผู้ดำเนินการถามความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนที่มีต่ออาสาสมัครคนที่ 1 และคนที่ 2 5. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 8

การสังเกตพฤติกรรม

จุดมุ่งหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ 2. เพื่อฝึกให้สมาชิกพุดจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	1 ชั่วโมง
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. หัวข้ออภิปราย <ol style="list-style-type: none"> ก. ทำอย่างไรจึงจะทำให้เพื่อนชอบ ข. ทำอย่างไรจึงจะทำให้เรียนเก่ง 2. แบบสังเกตการณ์ 12 แขน 3. ปากกา 12 ค้าม
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน 2. ให้สมาชิกสองกลุ่มนั่งเป็นวงกลมซ้อนกัน 2 วง โดยหันหน้าเข้าหากัน 3. ให้สมาชิกผู้อยู่วงนอกเป็นผู้สังเกตการณ์และให้คอยสังเกตคู่ของตนซึ่งนั่งอยู่ตรงข้ามกันและจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของตนเกี่ยวกับสีหน้า ท่าทางและคำพูดและนำเสียงที่แสดงออกขณะทำงานลงในแบบสังเกตการณ์ 4. ผู้ดำเนินการอธิบายให้สมาชิกเข้าใจเกี่ยวกับแบบสังเกตการณ์ที่แจกให้ 5. ให้สมาชิกวงในอภิปรายในหัวข้อที่กำหนดให้ 1 หัวข้อ ส่วนผู้สังเกตการณ์ ให้ประเมินคู่ของตนเองในแบบสังเกตการณ์

6. หลังจากหมดเวลาแล้วให้ผู้สังเกตเล่าสิ่งที่ตนได้ประเมินคู่ของตน โดยแยกออกเป็นคู่ ๆ
7. ผู้ดำเนินการให้ผู้สังเกตประมาณ 3 - 4 คนเล่าสิ่งที่ตนได้ประเมินคู่ของตนเอง
8. ทอไปให้ปฏิบัติสลับกันกับตอนแรก ให้สมาชิกวงนอกอยู่ภายในและให้อภิปรายในหัวข้อที่เหลือ ส่วนผู้สังเกตการณ์ให้เปลี่ยนไปสังเกตผู้อื่นที่มีชื่อของคนที่ในตอนแรก
9. เมื่ออภิปรายจบแล้วใช้วิธีการเดียวกับตอนแรก
10. หลังจากนั้นจึงรวมกลุ่มใหญ่ ให้สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

แบบสังเกตการณ์

ให้ผู้สังเกตการณ์ประเมินผู้ที่ตนสังเกตตามหัวข้อต่อไปนี้

	ดี	พอใช้	ควรแก้ไข	หมายเหตุ
1. สีหน้า				
2. ท่าทาง				
3. คำพูด น้ำเสียง				

เกณฑ์ในการประเมิน

สีหน้า

- ดี - แสดงสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะพูด
พอใช้ - แสดงสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสในบางครั้ง
ควรแก้ไข - แสดงสีหน้าบึ้งตึงหรือเฉยเมยขณะพูด

ท่าทาง

- ดี - แสดงท่าทางประกอบคำพูดได้คล่องแคล่วและตรงตามเรื่องที่พูด
พอใช้ - แสดงท่าทางประกอบคำพูดตรงตามเรื่องที่พูด
ควรแก้ไข - แสดงท่าทางกระดากอาย, เอะเอินและประหม่าขณะพูด

คำพูดและน้ำเสียง

- ดี - พูดจาชัดเจนมีการออกเสียง ร, ล และควมกล้า และมีน้ำเสียงนุ่มนวล
พอใช้ - พูดจาชัดเจนมีการออกเสียง ร, ล และควมกล้าบ้างเป็นบางครั้ง
ควรแก้ไข - พูดจาไม่ชัดเจน พูดจาอ้อมแอ้ม ไม่มีการออกเสียง ร, ล และควมกล้า และมีน้ำเสียงห้วนกระด้าง

ครั้งที่ 9

งานเสียง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อฝึกให้สมาชิกเข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับการให้การรับ
 2. เพื่อฝึกให้สมาชิก ใ้คำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น
- ขนาดของกลุ่ม 12 คน
- เวลาที่ใช้ 1 ชั่วโมง
- สถานที่ ห้องเรียน

อุปกรณ์

1. ขนม เครื่องดื่ม
2. บัตรงานเลี้ยง
3. โต๊ะวางขนมวางเครื่องดื่ม และเก้าอี้สำหรับสมาชิกนั่งรับประทานขนมและเครื่องดื่ม

วิธีการ

1. ผู้ดำเนินการอธิบายให้สมาชิกเข้าใจกติกาในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้โดยให้สมาชิกทุกคนรับบัตรสำหรับงานเลี้ยง แล้วนำไปให้เพื่อนที่ตนต้องการให้ ดังนั้นอาจมีบางคนได้รับบัตรมากกว่า 1 ใบ และบางคนอาจไม่ได้รับบัตรเลยก็ได้
2. เมื่อทุกคนได้ให้บัตรแก่เพื่อนเรียบร้อยแล้ว ให้ทุกคนมานั่งที่เก้าอี้ได้ แม้จะได้รับบัตรหรือไม่ก็ตาม
3. ให้สมาชิกได้พูดคุยกันสักครู่ จึงเริ่มให้รับประทานขนมและเครื่องดื่มได้ โดยให้ปฏิบัติดังนี้
 - ให้สมาชิกมารับขนมและเครื่องดื่มที่โต๊ะที่ละคน แต่ต้องนำไปให้เพื่อนที่ตนต้องการให้จะนำไปรับประทานเองไม่ได้ไม่ว่าจะมาหยิบขนมและเครื่องดื่มครั้งใดก็ตามต้องมาหยิบให้เพื่อนเท่านั้น
4. เปิดโอกาสให้สมาชิกรับประทานขนมและเครื่องดื่มและพูดคุยกันเสร็จแล้ว ให้สมาชิกช่วยกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - เมื่อนำบัตร, ขนมและเครื่องดื่มไปให้เพื่อนรู้สึกอย่างไร
 - เมื่อได้รับบัตร, ขนมและเครื่องดื่มที่เพื่อนนำมามอบให้แล้วรู้สึกอย่างไร
 - ผู้ที่ได้รับสิ่งของจากเพื่อน ๆ เป็นจำนวนมากรู้สึกอย่างไร ส่วนผู้ที่ได้รับน้อยหรือไม่ได้รับเลยรู้สึกอย่างไร
5. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 10
การแบ่งปัน

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักการให้การรับ
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	หนังสือ 2 เล่ม
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน 2. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลมตามกลุ่มที่แบ่งไว้ 3. ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่า สมมุติว่าในการทำรายงานต้องอาศัยหนังสือ 2 เล่มแต่มีสมาชิกอยู่ 6 คน สมาชิกจะทำอย่างไร? ให้ออกมาพูดหน้าห้องทีละคน 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 11
ชมหน้าหน้า

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกกล่าวคำยกย่องชมเชยผู้อื่น
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษเปล่า 12 แผ่น 2. ปากกา 12 ด้าม

- วิธีการ
1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม
 2. ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่าให้สมาชิกแต่ละคนชมเพื่อนในกลุ่มทุกคน (พฤติกรรมของเพื่อนที่ได้เจอกันในกลุ่มครั้งแรก) ให้เขียนและพูดออกมา
 3. หลังจากที่สมาชิกแต่ละคนชมกันเสร็จแล้ว ผู้ดำเนินการถามสมาชิกแต่ละคนว่ารู้สึกอย่างไรขณะเพื่อนชมและขณะที่ชมเพื่อนรู้สึกอย่างไร
 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 12

พลเมืองดี

- จุดมุ่งหมาย เพื่อฝึกให้สมาชิกกล่าวคำยกย่องชมเชยผู้อื่น
- ขนาดของกลุ่ม 12 คน
- เวลาที่ใช้ 30 - 45 นาที
- สถานที่ ห้องเรียน
- อุปกรณ์
1. บทความเกี่ยวกับคนชั่วร้ายแทกซี
 2. กระดาษเปล่า 12 แผ่น
 3. ปากกา 12 คาน
- วิธีการ
1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน
 2. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลมตามกลุ่มที่แบ่งไว้
 3. ผู้ดำเนินการขออาสาสมัครมากลุ่มละ 1 คน ผู้ดำเนินการแจกบทความซึ่งเขียนเกี่ยวกับคนชั่วร้ายแทกซีให้แก่ออาสาสมัครทั้ง 2 พร้อมทั้งบอกให้เล่าให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง

4. หลังจากที่เราอาสาสมัครแล้วเกี่ยวกับคนขับรถแท็กซี่จบ ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนยกย่องชมเชยคนขับรถแท็กซี่ และให้ออกมาพูดหน้าห้องทีละคน
5. ผู้ดำเนินการถามความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนขณะเขียนคำยกย่องชมเชยคนขับรถแท็กซี่
6. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 13

ทบทวนย่อหน้า

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกมีความอดทนในขณะที่รับฟังผู้อื่นพูด
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกจับคู่กัน 2. ให้สมาชิกแต่ละคนเล่าเรื่องของตนเองโดยห้ามขัดจังหวะ 3. หลังจากนั้น ผู้ดำเนินการถามสมาชิกแต่ละคนว่าขณะที่คู่หูของตนเล่าเรื่องของเขาที่รู้สึกอย่างไร 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 14

ฟังซิ

จุดมุ่งหมาย	เพื่อให้สมาชิกได้ฝึกทักษะในการฟังให้ได้ความชัดเจนถูกต้องและฟังอย่างเอาใจใส่ผู้พูด
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	เรื่องสั้น 2 เรื่อง
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน 2. ผู้ดำเนินการขออาสาสมัครมากลุ่มละ 1 คน และให้มาพบผู้ดำเนินการข้างนอกห้อง ผู้ดำเนินการชี้แจงว่าให้อาสาสมัครทั้ง 2 คนเล่าเรื่องสั้นที่แจกให้ ให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง 3. หลังจากอาสาสมัครแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องสั้นจบ ให้สมาชิกแต่ละคนสรุปสิ่งที่ได้รับฟังจากเพื่อนและออกมาพูดหน้าห้องทีละคน 4. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 15

การให้ของขวัญ

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที

สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน 2. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลมตามกลุ่มที่แบ่งไว้ 3. ผู้ดำเนินการชี้แจงเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนี้ว่าให้สมาชิกสมมุติสถานการณ์ว่าเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ นักเรียนจะให้ของขวัญแก่ครูประจำชั้น 4. ให้สมาชิกแต่ละคนเสนอความคิดเห็นของตนว่าจะให้อะไรแก่ครูประจำชั้นพร้อมทั้งแสดงเหตุผล 5. หลังจากนั้นสมาชิกในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นสรุปว่าจะเอาอะไรให้แก่ครูประจำชั้น 6. ผู้ดำเนินการถามสมาชิกในหัวข้อต่อไป <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกมีความรู้สึกอย่างไรขณะฟังความคิดเห็นของคนอื่น - สมาชิกแต่ละคนมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือไม่ 7. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 16

ไฟไหม้

จุดมุ่งหมาย	เพื่อฝึกให้สมาชิกรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
ขนาดของกลุ่ม	12 คน
เวลาที่ใช้	30 - 45 นาที
สถานที่	ห้องเรียน

- อุปกรณ์
1. กระดาษเปล่า 12 แผ่น
 2. ปากกา 12 ค้าม
- วิธีการ
1. ผู้ดำเนินการสร้างสถานการณ์ว่า สมมุติเกิดไฟไหม้บ้านหลังหนึ่ง ซึ่งมีคนติดอยู่ในบ้าน 4 คนด้วยกัน คือ คนเป็นอัมพาต เด็กอายุ 2 ขวบ ผู้หญิงท้องและคนแก่ ให้สมาชิกแต่ละคนจัดอันดับว่าควรจะช่วยใครก่อนหลัง
 2. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม และให้สมาชิกกลุ่มย่อยช่วยกันพิจารณาจัดอันดับคนที่ควรจะช่วยเหลือก่อนหลัง
 3. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม เขียนสรุปผลว่าควรจะช่วยใครก่อนหลัง พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในการจัดอันดับว่าควรช่วยใครก่อนหลัง
 4. หลังจากนั้นผู้ดำเนินการถามสมาชิกในหัวข้อต่อไปนี้
 - เหตุใดจึงตัดสินใจว่าคำตอบของใครถูกต้องที่สุดไม่ได้
 - ทำไมคนเราจึงมีความคิดเห็นไม่เหมือนกัน
 - ถ้าคนเราทุกคนมีความเห็นเหมือนกันหมดทุกอย่างจะเป็นอย่างไร?
 5. สมาชิกและผู้ดำเนินการช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้

ครั้งที่ 17

สรุป

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้สมาชิกได้พูดคุย อภิปรายและสรุปข้อคิดที่ได้จากการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
 2. เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ
- ขนาดของกลุ่ม
- 12 คน

เวลาที่ใช้	1 ชั่วโมง
สถานที่	ห้องเรียน
อุปกรณ์	ไม่มี
วิธีการ	<ol style="list-style-type: none">1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลม2. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการฝึกกิจกรรมกลุ่ม3. ผู้ดำเนินการสรุปเพิ่มเติมและสนทนารับฟังเกี่ยวกับปัญหาข้อ ของใจต่าง ๆ4. ผู้ดำเนินการกล่าวปิดโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรม

โปรแกรมการให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์

ครั้งที่ 1

การประชุมในเทศ

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับความหมายของมนุษย์สัมพันธ์ที่จะศึกษา และข้อเสนอแนะที่จะให้เกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์
 2. เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับจำนวนครั้งและระยะเวลาในการให้ข้อเสนอแนะ

เนื้อหา

มนุษย์สัมพันธ์ในที่นี้มีความหมายครอบคลุมพฤติกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่ตอนนี้เราจะศึกษามนุษย์สัมพันธ์เฉพาะในเรื่องยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ รู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน พูดจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่องบุคคล เวลาและสถานที่ การให้การรับยกย่องชมเชยผู้อื่น ผู้ฟังที่ดี และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

การศึกษาค้างนี้ จะให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ หลังจากนักเรียนอ่านแล้ว นักเรียนรู้สึกอย่างไร (ครูให้โอกาสนักเรียนในการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนอ่านว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างไร และข้อดีของมนุษย์สัมพันธ์ในแต่ละด้านมีอย่างไร)

สำหรับจำนวนครั้งที่ครูจะมาพบนักเรียนสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 9 ครั้ง (รวมทั้งการประชุมในเทศ ครั้งละ 30 นาที)

ครั้งที่ 2

ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อฝึกให้นักเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ
 2. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงประโยชน์ของการยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ

เนื้อหา

การยิ้มแย้มแจ่มใสด้วยความจริงใจ ถือว่าเป็นคุณลักษณะที่ดีอย่างหนึ่งของบุคคล และเป็นทรัพย์สินล้ำค่า คนที่ยิ้มแย้มแจ่มใสแสดงถึงการมีความสุขทั้งกายและใจ

ยิ้มเป็นการแสดงออกของคนมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ดีมีอารมณ์ขัน เป็นคนใจดี เป็นคนเห็นใจคนอื่น ยิ้มเป็นภาษาเดียวที่ทุกคนไม่ว่าชาติใดภาษาใดจะเข้าใจกัน เป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นมิตร แสดงความพึงพอใจกันและเป็นกันเอง ยิ้มก่อให้เกิดคุณความดีสากลแก่ผู้ที่ยิ้มและผู้ที่ได้รับยิ้ม บรรยากาศจะเต็มไปด้วยความสุข เมื่อทุกคนยิ้มให้กันและกัน

ยิ้มเป็นลักษณะของการว่าเรিংแจ่มใส การยิ้มมีความหมายว่า "ฉันชอบท่าน ท่านทำให้ฉันมีความสุข ฉันยินดีมากที่ได้พบท่าน"

ยิ้มเป็นลักษณะของบุคลิกที่มีค่า เป็นเสน่ห์ที่จะทำให้ผู้อื่นนิยมชมชอบเป็นอุปสรรคสำคัญแห่งจะเหนือทุกสิ่งทุกอย่างที่จะหนุนให้ท่านก้าวไปสู่ความสำเร็จ เป็นพิเศษและเป็นสิ่งที่มีราคาสูงที่สุด

การยิ้ม ณ ที่นี้ หมายถึง การยิ้มอย่างแท้จริง ยิ้มด้วยไมตรีจิต ยิ้มซึ่งมาจากส่วนลึกของหัวใจ ส่วนการยิ้มแหย ๆ ้วยความไม่บริสุทธิ์ใจนั้นไม่มีประโยชน์เลย เพราะไม่สามารถคบค้าใครได้ การยิ้มอย่างนั้นเป็นการกระทำอย่างปราศจากความจริงใจ ทุกคนคงจะไม่ชอบมัน

การยิ้มเป็นการปฏิบัติที่ง่าย และไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไรเลย แต่ได้กำไรอย่างมหาศาล คนทุกคนย่อมพอใจที่จะพูดจาติดต่อกับผู้ที่มีใบหน้ายิ้มแย้มมากกว่าผู้ที่มีใบหน้าบึ้งตึง สมมุติว่าท่านจะไปซื้อของใช้ มีร้านขายของอยู่สองแห่ง แห่งหนึ่งผู้ขายมีหน้าตา ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดยิ้มเพราะเชิญชวนแนะนำลูกค้าอย่างดี อีกแห่งหนึ่งผู้ขายมีหน้าตาบึ้ง ท่านอยากจะทำซื้อของร้านไหนมากกว่ากัน

ครั้งที่ 3

การรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักกล่าวทักทายผู้อื่นก่อน
เนื้อหา

"เพลง" คือชื่อของเด็กหญิงคนหนึ่งซึ่งเกิดในครอบครัวที่เปรียบพร้อมไปด้วย
รูปสมบัติ คุณสมบัติ และทรัพย์สินสมบัติ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ "เพลง" คิดว่าตัวเองมี
ทุกอย่างเหนือใคร ๆ ที่บ้านทุกคนต่างเอาอกเอาใจเพลง และเมื่อมาอยู่ในโรงเรียน
เพลงก็คิดว่าเพื่อน ๆ คงจะต้องมาเอาอกเอาใจเธอเหมือนเมื่ออยู่ที่บ้าน คังนั้นเพลง
จึงมักจะทำท่าหยิ่ง ๆ ไม่ยอมพูดจาหรือยิ้มให้ใครก่อนจึงทำให้เพื่อน ๆ ไม่มีใครอยาก
เข้าไปทักทายหรือเล่นด้วย เพลงรู้สึกไม่พอใจที่เห็นเพื่อน ๆ รักและเอาอกเอาใจเด็ก
ซึ่งเป็นเพียงลูกสาวคนทำสวนที่อาศัยอยู่ในบ้านเพลง นี่เป็นเด็กผู้หญิงที่ฉลาดขี้นงาย
และมีนิสัยโอ้อวดอารีใคร ๆ ที่เห็นเด็กก็พากันรักเด็กทั้งนั้น แม้แต่คุณแม่ของเพลงเอง
ท่านก็รักเอ็นดูเด็ก ทำให้เพลง เกสยคและอิจฉาเด็กตลอดมา

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมใหม่ เพลงไปโรงเรียนด้วยรถเก๋งคันหรู เพลงคิดว่า
เมื่อเธอก้าวลงจากรถเก๋งคันใหม่เพื่อน ๆ ต้องตื่นเตนและต้องมาล้อมหน้าล้อมหลังและ
อิจฉาเธออย่างแน่นอน เมื่อถึงโรงเรียนเพลงก้าวลงจากรถด้วยท่าทางที่คิดว่าสง่างาม
ที่สุด เพื่อน ๆ ยังมอญเฉย มีบางคนเท่านั้นที่เข้ามาทักทาย ส่วนใหญ่แล้วไม่มีใครสนใจ
เธอเลยทำให้เธอรู้สึกผิดหวังเป็นอย่างมาก เด็กเดินเข้าประตูโรงเรียนมาพอดี พอเห็น
เพื่อน ๆ เด็กก็รีบทักว่า "สวัสดิ์ก็จะทุกคนก็คิดถึงจังเลย" เพื่อน ๆ หันไปมองแล้วก็เห็นเด็ก
เดินเข้ามาด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม เพื่อน ๆ ต่างก็เข้าไปหาเด็กด้วยความคิดถึงปล่อยให้
เพลงอยู่คนเดียวโดยไม่มีใครสนใจ ต่อมาก็มีเสียงคุยอย่างแข็งแรงแจ็บไม้ไผ่เลยว่าเป็น
เสียงใครทุกคนพูดคุยและหัวเราะกันอย่างสนุกสนาน ทุกคนต่างบอกว่าคิดถึงเด็กทั้งนั้น
เด็กกล่าวคำว่าชอบใจแก่เพื่อน ๆ แล้วเดินตามหาเพลงด้วยใบหน้ายิ้มแย้มพร้อมทั้งเอื้อม
มือเด็ก ๆ ไปจับมือของเพลง แล้วเด็กก็พูดว่า "สวัสดิ์ตอนเช้าจะไม่สบายหรือเหงาจะ

คุณมีใจเลย เพลงมองฉันแล้วยิ้มให้ เป็นครั้งแรกที่เพลงยิ้มให้ฉัน พร้อมกับที่เพื่อน ๆ ต่างก็งงเป็นอย่างยิ่งที่เห็นรอยยิ้มของเพลง ส่วนในใจของเพลงคิดว่า "คงเป็นเพราะคำพูดของฉันนี่เองทำให้เพื่อน ๆ ต่างรักฉันและแม้แต่ตัวเองก็ยังอครรักฉันไม่ได้ แล้วเธอละทำไมไม่ทำอย่างฉันบ้าง ทำให้เพื่อน ๆ รักเธอเหมือนกับฉัน เพลงให้สัญญากับตัวเองว่า วันพรุ่งนี้ฉันะ เราจะเป็นเพลงคนใหม่ คนที่ใคร ๆ จะต้องรัก"

ครั้งที่ 4

การพูดจาสุภาพเหมาะสมกับเรื่อง บุคคล เวลาและสถานที่

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนพูดจาสุภาพ

เนื้อหา

สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ท่านเป็นที่ชอบพอกับบุคคลอื่น ๆ คือ การพูดจาสุภาพ การพูดจาด้วยความสุภาพจะทำให้ผู้อื่นมีความรู้สึกว่าคุณเป็นคนน่ารักเพียงใจ และเขาจะสำนึกในความผิดของเขา การพูดจาสุภาพ หมายถึงการที่ท่านเข้าใจบุคคลอื่น หมายถึงการพูดเป็นมิตร หมายถึงการไม่ทำลายจิตใจใครไม่ทำให้ใคร ๆ มีความทุกข์แต่จะก่อให้เกิดความสุขใจ

การพูดจาสุภาพ นอกจากจะเป็นมารยาทที่ดีแล้ว หากเราปฏิบัติได้เช่นนี้ เราเกือบจะไม่พบกับความเดือดร้อนความยุ่งยาก เพราะการพูดจาสุภาพ "ย่อมทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกเป็นคนสำคัญ"

หากพนักงานบริการนำเอาเบะหมี่น้ำมาให้ท่านแทนเบะหมี่แห้งตามที่ท่านสั่ง ท่านควรพูดว่า "เสียใจมากที่ต้องรบกวนคุณ ฉันอยากได้เบะหมี่แห้ง" หลอนจะตอบว่า "ไม่รบกวนหรอกค่ะ" และยินดีปฏิบัติตามความต้องการของท่าน ทั้งนี้เพราะท่านแสดงการเคารพต่อหลอนนั่นเอง

คำพูดสั้น ๆ เช่น "เสียใจมากที่ต้องรบกวนคุณ" "ท่านจะกรุณา" "ท่านได้โปรด....." "ท่านจะรังเกียจ....." "ขอบคุณ" "ขอความกรุณา"

การพุดจาสุภาพเพียงเล็กน้อยเช่นนี้ จะช่วยปลดบใจอีกฝ่ายหนึ่งให้หายจากความเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียในงานประจำวัน ผู้ใดได้ยินได้ฟังยังเข้าใจว่าท่านเป็นผู้ได้รับการอบรมมาเป็นอันดีด้วย

หากมีใครมาขอร้องท่านมาหยิบยืมสิ่งของเงินทองจากท่าน ถึงท่านไม่เต็มใจช่วยเหลือ ไม่เต็มใจให้ก็จงพุดจาสุภาพด้วยน้ำใสใจจริง อาจจะด้วยถ้อยคำ "ขอโทษเถอะ..... ขอความกรุณาเป็นโอกาสต่อไป" เหล่านี้ดีกว่าท่านจะแสดงความไม่พอใจด้วยการพุด

ครั้งที่ 5

การให้การรับ

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้การรับ
 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกเกี่ยวกับการให้การรับ
 3. เพื่อให้นักเรียนคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น

เนื้อหา

ครอบครัวของ สุภา รักไทย เป็นครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างดี พ่อของสุภาเป็นทหาร ส่วนแม่มีฝีมือในการทำขนม แม่มักจะบอกสุภาให้เอาขนมไปฝากเพื่อน ๆ ที่โรงเรียน แต่สุภาก็แกล้งทำเป็นลืม สุภาไม่ชอบแบ่งปันสิ่งของ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด ของกิน หรือของเล่นให้ใคร แต่สุภากลับอยากได้ของ ๆ เพื่อน ๆ วันหนึ่งครูประจำชั้นได้อนุญาตให้นักเรียนจัดงานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่โดยให้นักเรียนช่วยกันเอาอาหารมาจากบ้านคนละ 1 อย่าง เพื่อรับประทานร่วมกัน และของขวัญคนละ 1 อย่าง พร้อมทั้งส.ค.ส. เพื่ออวยพรให้กับเพื่อนที่ตนรัก

แล้ววันที่เด็ก ๆ รอคอยก็มาถึง เด็ก ๆ ต่างนำอาหารและของขวัญมาวางไว้ที่โต๊ะกลางห้องแล้วก็เข้าไปสนุกสนานกับการเปิดเพลงเต้นกันในจังหวะต่าง ๆ บางคน

ก็เที่ยวเอา ส.ค.ส. ที่ทำขึ้นเองแจกเพื่อนคนนั้นคนนี้ เป็นการแลกเปลี่ยนความสุข และคำอวยพรซึ่งกันและกัน พอได้เวลารับประทานอาหาร เต็ก ๆ ต่างชวนกันร่วมวงรับประทานอาหารอย่างสนุกสนาน สุกาเข้ามาที่หลังเพราะมัวแต่ไปเดินคูห้องอื่น ๆ สุกาไม่มีของขวัญและอาหารมาร่วมด้วย แต่ก็ไม่มีใครว่า ทุกคนมัวแต่สนใจกับการคุย และกระเช้าเย้าเหย้าหยกกันซึ่งสุคาก็สนุกสนานกับเขาด้วย ลักครุหนึ่งมาลีซึ่งเป็นคนที่เพื่อน ๆ รักก็ให้เพื่อน ๆ จับฉลากของขวัญ โดยให้แต่ละคนออกมาแคะดูว่าใครได้อะไร มาลีขอให้เพื่อน ๆ แต่ละคนอ่านคำอวยพรจาก ส.ค.ส. ที่ได้รับจากเพื่อน ๆ ซึ่งมาลีได้รับ ส.ค.ส. มากกว่าคนอื่นจึงเป็นผู้อ่านก่อน แล้วเพื่อนคนอื่น ๆ ต่างก็เอา ส.ค.ส. ของตนออกมาอ่านกันอย่างสนุกสนาน มาลีสังเกตเห็นสุคาออกไปยืนเกาะขอบหน้าต่างตามองออกไปนอกห้องท่าทางซึม ๆ จึงเข้าไปถามเพราะคิดว่าไม่สบาย แต่สุคากลับทำตาแดง ๆ เหมือนจะร้องไห้และยืนยันว่าอิจจามาลีที่ใคร ๆ ก็ให้ ส.ค.ส. แต่ตนเองกลับไม่มีใครให้ ซึ่งมาลีก็บอกว่าการที่เพื่อน ๆ รักตนก็เพราะตนชอบช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ๆ ไม่เอารักเอาเปรียบใคร ถ้าสุคาอยากจะให้เพื่อน ๆ รักสุคาก็ต้องแสดงความมีน้ำใจและรู้จักที่จะให้รู้จักที่จะรับ เพราะการที่เราอยากได้อะไรจากใคร เราจะต้องรู้จักเป็นผู้ให้เสียก่อนไม่ว่าคอยแต่จะรับฝ่ายเดียว เรามีน้ำใจต่อเพื่อน เพื่อนก็ย่อมมีน้ำใจต่อเรา แล้วมาลีก็ชวนสุคาออกไปสนุกสนานกับเพื่อน ๆ แต่สุคาขอตัวไปห้องน้ำก่อน ลักครุสุคาก็กลับเข้ามาพร้อมกับขนมถุงใหญ่ สุกาบอกเพื่อน ๆ ว่าไม่มี ส.ค.ส. มาอวยพร จึงขอให้ขนมที่คุณแม่ทำมาอวยพรให้เพื่อน ๆ มีความสุขแทน ซึ่งเพื่อน ๆ ต่างก็โหยโห้ร้องและอวยพรให้สุคามีความสุขเช่นกัน

ครั้งที่ 6

การยกย่องชมเชยผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักยกย่องชมเชยผู้อื่น

เนื้อหา

วันนี้เป็นวันเปิดเทอมใหม่วันแรก ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งซึ่งเป็นโรงเรียนอนุศึกษามีนักเรียนชายหญิงมากมายกำลังยืนจับกลุ่มคุยกันบ้าง เย้าเหยือกกันบ้าง นักเรียนเล็ก ๆ ก็วิ่งเล่นกันอยู่ตามสนามบ้าง ที่ว่างบ้าง แลดูซวักไขว้ที่เดียว พร้อมทั้งมีเสียงหัวเราะประกอบเป็นช่วง ๆ กบเป็นนักเรียนหญิงอีกคนที่ศึกษาอยู่ ณ ที่นี้ วันนี้กบรีบมาโรงเรียนแต่เช้าด้วย กบหวังไว้ว่าจะได้พบและคุยกับเพื่อน ๆ ให้สมกับที่ไม่ได้พบกันเป็นเวลานานเมื่อคอนบิกเทอม เมื่อกบก้าวเข้ามาพบประตูโรงเรียน กบก็รีบสาวเท้าเดินไปยังที่ตั้งเรียน โดยมุ่งหน้าไปยังชั้น ม. 6/1 ทันที เมื่อถึงที่หมายกบรีบเข้าไปในห้องเรียนเห็นเพื่อน ๆ กำลังจับกลุ่มคุยกันอย่างสนุกสนานด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส กบรีบวางสัมภาระแล้วตรงไปยังกลุ่มเพื่อน ๆ ทันที หลังจากทักทายกันเรียบร้อยแล้ว วงสนทนาเริ่มออกกรธชาดมากกว่าเดิมเพราะกบเป็นคนคุยเก่งคนหนึ่ง หลังจากที่ได้สนทนากันได้ไม่เท่าไร จีนเพื่อนหญิงร่วมห้องของกบก็มองกบอย่างพิจารณาแล้วกล่าวว่า "กบ ไอ้โธวันนี้ใส่ชุดใหม่มาเลยเธอจะ ชุดนี้สวยจังเลย เธอไปตัดมาจากไหน ช่างตัดได้เหมาะสมกับรูปร่างเลย สวยมากนะจะนี่" เพราะเสียงชมของจีนไม่เบาเลยเพื่อน ๆ จึงหันมามองกบกันใหญ่ บ้างก็ยิ้ม บ้างก็กล่าวสนับสุนน ทำเอากบอายหน้าแดงไปเลย และแล้ว "ไหนกันจะชุดใหม่ขอคุณหน่อยซี โธเอ๋ยไม่เห็นได้เรื่องเลย ไม่นับสมัยสักนิดนี้ ถ้าเป็นฉันนะฉันจะไม่ไปตัดให้เสียเศรษฐกิจหรอกจะ" เสียงนั้นไม่ใช่ใคร เสียงแต่มั่นเอง กบไม่เข้าใจเลยว่าทำไมแต่มจึงกล่าวเช่นนั้น ก่อนที่กบจะพูดอะไรออกไป เสียงบุญหลงเพื่อนรักของกบก็พูดกับแต่มว่า "ทำไมเธอพูดเช่นนั้นล่ะกบ เขาแต่งตัวเรียบร้อยดีแล้วนี่คุณเธอซิกระโปรงตัวนี้ไปตัดมาจากไหนกันจะ ช่างประหยัคผ้าซะจริง แบบนี้คนตัดก็คงได้กำไรสินะซีที่มีลูกค้าอย่างเธอ" ก่อนที่เหตุการณ์จะลุกลามออกไป มงคลเพื่อนชายร่วมชั้นก็กระโถนบอกเพื่อนหญิงว่า "อาจารย์มาแล้ว" ทุกคนรีบแยกย้ายกันไปนั่งประจำที่ของตนด้วยความรวดเร็ว หลังจากที่ทำความเคารพอาจารย์เสร็จเรียบร้อยแล้ว อาจารย์ก็บอกผลการเรียนให้ทุกคนได้ทราบ ผลการเรียนของกบอยู่ในขั้นที่ดีมากทีเดียว พออาจารย์ออก

จากห้องเรียนไปแล้ว เพื่อน ๆ ก็ขมถึงความเก่งของกบกันใหญ่ กบขอบคุณเพื่อน ๆ ด้วยสีหน้าที่ภาคภูมิใจในผลที่ตัวเองได้รับ ทันใดนั้นเสียงแตรก็ดังขึ้นอีกว่า "กว่าจะได้แบบนี้เขคงอดหลับอดนอนน่าคูรินะ ที่จริงแล้วอย่างเขนี่ไม่น่าจะได้เกรดดีถึงขนาดนี้เลย ฉันว่าอาจฟลุคมากกว่ามั้ง หรือไม่ก็หาความรู้รอบโตะระมากกว่า" "ทำไมเขพูดเข่นนี้ล่ะ ที่จริงเขอน่าจะดีใจกับกบนะที่เขาได้เกรดดีเข่นนี้ เพราะกบขยันมากกว่า เขมีนะซิเขได้ถึงทำได้ เรื่องฟลุคนั้นเป็นไปไม่ได้แน่" จินพูด เพื่อนก็มองแตรด้วยสีหน้าที่แสดงความเป็นห่วงในลักษณะนิสัยที่แตรแสดงออกมา วันนั้นทั้งวันไม่มีเพื่อน ๆ คนใดที่จะยอมสนทนากับแตรเลย เพราะพวกเขากลัวว่าจะ เป็นเหมือนกบ และอีกหลายวันต่อมาเหตุการณ์ก็อยู่ในรูปเดิม ทำให้แตรคิดมากมาโรงเรียนอย่างซังกะตาย แล้วยแตรก็หายไป แตรไม่ไปโรงเรียนหลายวันทำให้จินเป็นห่วง และคิดว่าวันนี้ต้องไปพบแตรที่บ้าน

หลังจากโรงเรียนเลิกแล้วจินรีบเดินไปหาแตรที่บ้านทันที เมื่อถึงบ้านแตรจินมองเห็นแตรนั่งอยู่บนแคร่ไต่คนมะม่วงหน้าบ้านกวนหาทางที่เหงาและแคร่ จินรีบเดินไปหาแล้วพูดว่า "แตรไม่สบายหรือเปล่าทำไมไม่ไปโรงเรียน" แตรพูดว่า "ขบใจฉันสบายดีที่ไม่ได้ไปโรงเรียนเพราะไม่รู้จะคุยกับใคร ไม่มีใครสนใจฉัน ฉันไม่มีเพื่อนก็เลยไม่ไปโรงเรียน" "ฉันนี่ไงล่ะเพื่อนเธอ และเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนก็กำลังรอเธออยู่ ฉันจะบอกอะไรให้ณะว่าคนเราไม่ควรที่จะค้นหาแต่สิ่งที่บกพร่องของคนอื่น ควรที่จะค้นหาสิ่งที่ดีของเขาและกล่าวแสดงความยินดี หรือยกย่องชมเชยเขาบ้าง เพราะคำชมเชยก็เป็นอาหารใจอย่างหนึ่งนะจะแม่แต่เขายังชอบให้เพื่อน ๆ ชมเหมือนกันนี่จะ" จินพูดเสร็จก็ยิ้มให้แตรอย่างเป็นมิตร เพื่อแสดงความจริงใจที่เธอมีให้แตร แตรยิ้มพำพอใจเพื่อนและสัญญากับจินว่า "พรุ่งนี้ฉันจะไปโรงเรียน ไปขอโทษเพื่อน ๆ แล้วฉันจะปฏิบัติตัวใหม่ให้สมกับที่เขตั้งใจ ฉันจะต้องเป็นแตรคนใหม่ให้ได้จะ" จินยิ้มรับแล้วกล่าวคำอำลาขณะที่จินกำลังเดินออกจากบ้านแตรนั้น เสียงแตรก็ตระโกนไล่หลังว่า "พรุ่งนี้พบกันนะจะ"

ครั้งที่ 7 ผู้ฟังที่ดี

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ฟังที่ดี
เนื้อหา

วิธีที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งในการปลูกฝังความเป็นเพื่อนที่ดีให้เกิดขึ้นจากหลายวิธีก็คือ การเป็นผู้ฟังที่ดี การเป็นผู้ฟังที่ดีคือ จะต้องฟังผู้อื่นพูดเพราะทุกคนย่อมปรารถนาที่จะพูดถึงตัวเองกันทั้งนั้น (ตัวท่านก็อยากจะถูกถึงเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเองบ้างเหมือนกัน และท่านเองก็อยากให้ผู้อื่นเขาฟังท่านพูด)

ลักษณะของผู้ฟังที่ดี ต้องพยายามตั้งใจฟัง พยายามใส่ใจต่อสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูดมองที่ผู้พูด และพยายามไม่คิดเรื่องอื่น ๆ ขณะที่ผู้พูดกำลังให้ข่าวสารบางสิ่งบางอย่าง มีความอดทนฟังผู้พูดแม้ในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์จะไต่ถามไต่ฟัง และไม่พยายามคาดเดาวางหน้าไปก่อนว่าเขาจะพูดอะไรซึ่งอาจคาดคะเนผิดไปได้ ทั้งนี้เพราะว่าโดยปกติคนจะสามารถฟังได้ประมาณทีละ 400 คำ ซึ่งเร็วกว่าการพูด การเป็นผู้ฟังที่ดีเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เพราะถ้าเราใดแต่พูดเพียงฝ่ายเดียว ย่อมทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเมื่อหน่าย ฉะนั้นในการสมาคมติดต่อกับผู้ใด เราต้องแสดงความสนใจในขณะที่เขาพูด ให้โอกาสเขาได้พูดหรือแสดงความคิดเห็น การแย้งเขาพูดหรือคอยขัดคอหรือพูดจ้อแกล้งเพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี

มารยาทในการฟังที่ดี ควรยึดถือปฏิบัติดังนี้ คือ

1. แสดงความสนใจในขณะที่ผู้พูด ๆ กับตน ไม่แสดงท่าทีว่าสนใจสิ่งอื่น
2. ไม่แสดงท่าทางเบื่อหน่ายหรือไม่พอใจ แม้เรื่องนั้นไม่น่าสนใจก็ฟังเอาไว้
3. ถ้าเป็นการฟังในที่ประชุม ก็ควรมีความเคารพต่อสถานที่ ต่อผู้พูด เช่น การนั่งควรนั่งให้เรียบร้อยรู้จักสำรวม
4. ไม่ลุกจากที่ ถ้าจำเป็นต้องขอโทษ หรือถ้าเป็นในห้องประชุมก็แสดงการเคารพผู้เป็นประธาน

5. ถ้าไปฟังทีหลังก็แสดงคารวะต่อผู้เป็นประธาน เช่นกัน
6. ไม่ควรทำตนให้เป็นที่รำคาญแก่ผู้อื่น เช่น การสูบบุหรี่หรือการพูดสนทนาคุยกัน
7. ควรปรบมือ เมื่อมีการแนะนำผู้พูด และเมื่อผู้พูดพูดจบลง
8. ควรยืนขึ้นแสดงคารวะต่อผู้เป็นประธาน เมื่อประธานเข้าประจำที่

ครั้งที่ 8

ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

เนื้อหา

เช้าวันหนึ่งแดงมาโรงเรียนแต่เช้าพร้อมกับเพื่อน ๆ อีก 2 - 3 คน และปรึกษากันว่า หลังจากสอบเสร็จอยากจะรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันทั้งชั้นสัปดาห์นี้นั้นเมื่อมาถึงโรงเรียนแดงจึงนำเรื่องที่ปรึกษากับเพื่อนมาปรึกษากับครูประจำชั้น ซึ่งครูก็เห็นดีด้วยและจะช่วยออกเงินให้ แต่ให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะตกลงกันว่า จะทำอะไรกันดี แแดงนำข่าวสืบบอกเพื่อน ๆ ว่าได้รับอนุญาตจากครูเรียบร้อยแล้ว นักเรียนชายรับหน้าที่จะเป็นฝ่ายจัดสถานที่ให้ส่วนเรื่องอาหารยกให้เป็นหน้าที่ของนักเรียนหญิง แแดงจึงนัดให้เพื่อน ๆ มาประชุมและแสดงความคิดเห็นร่วมกันหลังจากที่รับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว

หลังจากที่เพื่อนมาครบแล้ว แแดงจึงให้เพื่อน ๆ ช่วยกันคิดและเสนอว่าควรจะทำอาหารอะไรดี เด็ก ๆ แยกกันเสนอความคิดเห็นให้ท่านท่านนั้นจนฟังแทบไม่รู้เรื่องเสียงดังกัน แต่ก็ยังมีหลายคนที่นั่งจับกลุ่มคุยกันไม่ยอมแสดงความคิดเห็นและไม่สนใจว่าใครจะเสนอให้ทำอะไรแดงบอกให้เพื่อนเงียบและผลัดกันเสนอทีละคน ท้ายรับยกมือขอเสนอเป็นคนแรกจึงค่อยเสนอให้ทำข้าวผัดเพราะทำง่ายและราคาถูกดี แต่ยังไม่ทันที่ค่อย

จะผูกจบเพื่อบ่งชี้ความแข็งแรงขึ้นมา และไม่เห็นด้วยกับความคิดของค้อย ทำให้ค้อยเกิดความ
รู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างมาก แต่พอตั้งเสนอให้ทำขนมจีนแกงไก่และอาสารที่จะให้ค้อยแม่
ทำให้ เพื่อน ๆ กลับเห็นชอบด้วย ค้อยจึงไม่พอใจอยู่ก่อนแล้วจึงแกล้งพูดในทำนองว่า
ค้อยอยากไต่หน้า ทำให้ค้อยโกรธและทะเลาะกัน เพื่อน ๆ เข้าข้างตั้งช่วยกันรุมต่อว่า
ค้อย จนค้อยเสียใจเดินออกไปจากห้อง แดงบอกให้ทุกคนเจียบเพื่อเป็นการตัดปัญหา
ยุ่งยากแดงจึงให้เพื่อนทุกคนเสนออาหารมาคนละอย่าง เพราะทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดง
ความคิดเห็นได้ แต่แดงขอร้องให้เพื่อน ๆ รู้จักยอมรับและเคารพในความคิดเห็นของ
เพื่อน ๆ ค้อยไม่ใจแค้นจะเอาแต่ความคิดของตนเป็นใหญ่และถ้าเสียงส่วนใหญ่เลือก
ที่จะทำอะไรแล้วเพื่อน ๆ จะต้องยอมรับมติของกลุ่มด้วย กุ้งจึงอยากจะแสดงความคิดเห็น
ร่วมกับเพื่อนมานานแล้ว แต่ไม่กล้าเพราะกลัวเพื่อนจะหาว่าอยากไต่หน้าและกลัวจะ
ทำให้เพื่อน ๆ ไม่พอใจเหมือนกับค้อย แต่เมื่อแดงเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิด
เห็นได้ กุ้งจึงเสนอบ้างและเมื่อถามเสียงส่วนใหญ่แล้ว ปรากฏว่าเพื่อน ๆ ยอมรับ
ข้อเสนอของกุ้ง ที่เสนอให้แต่ละคนนำอาหารมาจากบ้านเพราะนอกจากประหยัด
ไม่ต้องรบกวนเงินครูแล้วยังได้ทานอาหารหลาย ๆ อย่างไม่ต้องเสียเวลาทำค้อย
หลังจากตกลงกันได้แล้วเด็ก ๆ ต่างก็แยกย้ายกันไปเล่นต่อ

ครั้งที่ 9

สรุป

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนได้พูดคุย อภิปราย และสรุปข้อคิดที่ได้จากการเรียนรู้ที่ได้จากข้อสนทนา
 2. เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจ

วิธีการ

1. ให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จากข้อสนเทศ
2. ครูสรุปเพิ่มเติมและสนทนารักตามเกี่ยวกับปัญหาและข้อข้องใจต่าง ๆ
3. ครูกล่าวปิดโปรแกรมการให้ข้อสนเทศ

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตรวจแก้ไขแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิรญา มีวัศรี	คณะศิลปคดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
รองศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิกพิทักษ์	อาจารย์ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. कम เพชร ฉัตรสุภกุล	อาจารย์ภาควิชาการการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

4. ขอให้ทำให้ครบทุกข้ออย่าเว้น และอย่าลืมว่า จะชี้คตอบได้เพียงข้อละ
1 คำตอบเท่านั้น คำตอบที่ผิดพลาดจะไม่อาจนำผลไปวิจัยได้

5. ในระหว่างทำแบบสอบถามฉบับนี้ ถ้าเกิดข้อสงสัยให้ถามไต่ถามที่ และ
โปรดจำไว้ว่าจงอ่านเรื่องและคำถามให้เข้าใจเสียก่อน แล้วจึงตัดสินใจเลือกตอบ
ข้อที่ตรงกับใจท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

นางลาวัลย์ มหาทุมะรัตน์

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการแนะแนว

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

1. ท่านเป็นผู้อาสาเอากรบ้านไปส่งอาจารย์แต่ท่านลืมเอาไปส่ง อาจารย์จะทำโทษนักเรียนทั้งชั้น ท่านจะพูดและกิดอย่างไร?
 - ก. พูดว่า "อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) ลืมจริง ๆ" และคิดว่า "รับผิดแล้วไม่น่าจะลงโทษ"
 - ข. พูดว่า "อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) ไม่ได้เจตนา" และคิดว่า "ของมันลืมกันได้นี่"
 - ค. พูดว่า "หนู (ผม) ขอรับผิดชอบ (ครับ)" และคิดว่า "เราทำผิดต้องยอมรับผิด"
2. ขณะที่ท่านขึ้นรถประจำทางท่านเหยียบเท้าผู้โดยสารผู้หนึ่ง ท่านจะพูดอย่างไร?
 - ก. ขอโทษคะ (ครับ) คิดัน (ผม) ไม่ได้ตั้งใจ
 - ข. รอดมันแน่นจริง ๆ วันนี้
 - ค. เจ็บไหมคะ (ครับ) ไม่ได้ตั้งใจจริง ๆ
3. ขณะที่ท่านกำลังตามหาอาจารย์สมศักดิ์ ท่านพบนักการภารโรง ท่านจะพูดอย่างไร?
 - ก. พี่เห็นอาจารย์สมศักดิ์ไหมคะ (ครับ)
 - ข. พี่เห็นอาจารย์สมศักดิ์ไหม
 - ค. นี่เห็นอาจารย์สมศักดิ์ไหม
4. ขณะที่ท่านเรียนวิชาสังคมศึกษาอาจารย์มานิตย์ถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่เรียนมาแล้ว ที่วตอบคำถามของอาจารย์ถูก ท่านจะพูดอย่างไร?
 - ก. คีวปลุกหรือเปล่านี้
 - ข. คีว เธอเก่งจังเลย
 - ค. คีว เธอเพิ่งอ่านมาหรือ
5. ท่านลืมเอาปากกามาโรงเรียน แดงให้ยืมโดยท่านไม่ได้ขอร้อง ท่านจะพูดอย่างไร?
 - ก. เธอมีปากกาหลายค้ำจังนะ
 - ข. แดงวันนี้เธอใจดีเป็นพิเศษเลย
 - ค. แดงเธอช่างมีน้ำใจจังเลย

6. ขณะที่ท่านนั่งรถประจำทางกลับบ้านท่านลืมของไว้ในรถ เพื่อนของท่านเก็บมาคืน ท่านจะพูดอย่างไร?
- ฉันนึกว่าไม่ได้คืนเสียแล้วเพราะห๊ะก็ขอเก็บได้
 - ขอบคุณมากนะที่เก็บเอาคืนมาให้
 - ฉันนึกแล้วว่าต้องมีคนเก็บไว้ให้
7. ท่านมักจะไปดูภาพยนตร์ที่มาฉายใกล้บ้านบ่อย ๆ บิดาของท่านขอร้องไม่ให้ไปดู ท่านจะพูดอย่างไร?
- ถ้าคุณพ่อขออนุญาต (ผม) ก็ไม่ไป
 - หนู (ผม) ขอดูอีกครั้งเดียว
 - ใคร ๆ เขาก็ไปดูกันทั้งนั้น
8. ท่านได้อ่านชีวประวัติของบุคคลผู้ซึ่งได้อุทิศตนในการช่วยเหลือเด็กในสลัมและท่านได้สนทนากับเพื่อนถึงเรื่องนี้ ท่านจะพูดอย่างไร?
- เขาเป็นคนที่มีความเสียสละน่ายกย่องจริง ๆ
 - เขาช่วยคนจนจังสมใจ
 - เขาเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
9. ท่านพบเพื่อนต่างเพศโรงเรียนเดียวกันขณะไปซื้อของที่ตลาด ท่านจะทำอย่างไร?
- ถามเขาว่ามาซื้ออะไร
 - ทำเป็นไม่เห็น
 - ยิ้มให้
10. เพื่อนคนหนึ่งซึ่งท่านไม่ค่อยชอบ เก็บกระเป๋าใส่ตลับไปส่งให้อาจารย์เพื่อประกาศคืนแก่เจ้าของ ท่านจะพูดอย่างไร?
- ฉันดีใจแทนเจ้าของเงินเขาด้วยนะ
 - เธอเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์จังเลย
 - นี่ไม่ถึงเลยว่าคุณจะเป็นคนดียังไง

11. ท่านพบอาจารย์ที่ตลาดและอาจารย์ที่ชื่อท่านผิด ท่านจะพูดและคิดอย่างไร?
- พูดว่า "อาจารย์จำผิดคะ (ครับ)" และคิดว่า "ทีหลังไม่สวัสดีคืออาจารย์อีก"
 - พูดว่า "อาจารย์จำชื่อหนู (ผม) ไม่ไ้หรือคะ (ครับ)" และคิดว่า "นักเรียนมากอาจารย์คงจำชื่อเราไม่ได้จริง ๆ"
 - พูดว่า "อาจารย์จำชื่อหนู (ผม) ไม่ไ้เลย" และคิดว่า "ทีหลังเห็นอาจารย์ต้องหลบ"
12. ท่านพบเพื่อนมากับพ่อแม่ของเขาขณะที่ท่านกำลังไปซื้อของที่ตลาด ท่านจะทำอย่างไร
- ทำความเคารพพ่อแม่ของเพื่อนก่อน
 - รอให้เพื่อนแนะนำก่อนจึงทำความเคารพ
 - เฉยเสีย
13. ท่านได้รับอุบัติเหตุและต้องไปนอนโรงพยาบาล เพื่อนไปเยี่ยมท่าน ท่านจะพูดว่าอย่างไร?
- ไม่ต้องเสียเวลามาเยี่ยมก็ได้ ฉันไม่ได้เป็นอะไรมากหรอก
 - ฉันไม่อยากให้เธอมาเห็นตอนป่วยเลย
 - ดีใจที่เธอมาเยี่ยม
14. ขณะที่อาจารย์กำลังสอนอยู่ ท่านไม่เข้าใจ ท่านจะทำอย่างไร?
- ขอร้องอาจารย์ให้ช่วยอธิบายให้ฟังใหม่
 - บอกให้เพื่อนถามอาจารย์
 - นั่งฟังไปเรื่อย ๆ
15. ขณะที่ท่านกำลังเดินกลับบ้าน ท่านพบรุ่นพี่ในโรงเรียนเดียวกัน ท่านจะทำอย่างไร?
- ถ้าพี่ทักเราก็ตูคควย
 - เข้าไปทัก
 - ทำเฉย ๆ

16. ขณะที่ท่านกำลังเดินมาโรงเรียน ท่านเห็นอาจารย์ประจำชั้นเดินไปข้างหน้า ท่านจะทำอย่างไร
- รีบเดินไปทำความเคารพอาจารย์และคุยกับอาจารย์
 - ทำความเคารพแล้วเดินหนีไป
 - พยายามเดินช้า ๆ ให้อาจารย์เดินไปก่อน
17. เพื่อน ๆ ในห้องเรียนของท่านส่วนมากเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่ค่อยเข้าใจ อาจารย์ประจำวิชานี้มาสอนพิเศษในวันเสาร์ ท่านจะพูดอย่างไร
- อาจารย์ขยันจังเลย
 - หนู (ผม) ชอบคุณอาจารย์มากค่ะ (ครับ)
 - วันหยุดควรพักผ่อน
18. เพื่อนของท่านเข้าห้องเรียนช้าและถูกอาจารย์ดุ ท่านจะพูดและคิดอย่างไร
- พูดว่า "ทีหลังอย่ามาซ้ำอี" และคิดว่า "อาจารย์ดุเสียบ้างก็ดี"
 - พูดว่า "เชอโคโดนอาจารย์ดุอีกแล้วหรือ" และคิดว่า "เขาคงมีธุระ"
 - พูดว่า "แข็งใหม่ที่ถูกอาจารย์ดุ" และคิดว่า "สมน้ำหน้าอยากมาซ้ำ"
19. ท่านชอบใส่เครื่องประดับมาโรงเรียน อาจารย์ฝ่ายปกครองเรียกมาพบและห้ามใส่เครื่องประดับมาอีก ท่านจะพูดอย่างไร
- อาจารย์คะหนูจะไม่ใส่อีก
 - อาจารย์คะเพื่อน ๆ ก็ใส่กัน
 - อาจารย์คะ อาจารย์วินคายังไม่เห็นว่าจะไร
20. ขณะที่อาจารย์กำลังสอนอยู่มีเพื่อนที่ข้างหลังห้องคุยกันอาจารย์ดุผิดตัว ท่านจะพูดและคิดอย่างไร
- พูดว่า "อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) ไม่ได้คุย" และคิดว่า "เรา โขคร้ายจังเลยที่มานั่งร่วมกับกลุ่มเสียงดัง"

- ข. พูดว่า "อาจารย์คุณึ่คคนคะ (ครับ)" และคิดว่า "ไม่คู่ให้ก็เสียก่อน"
- ค. พูดว่า "สั่ยคุยคะ (ครับ)" และคิดว่า "อาจารย์นี้หูตาไม้คึ"
21. เนื่องในงานวันเด็กทางโรงเรียนได้จัดให้มีการประกวดร้องเพลงเพื่อนต่างเพศของท่านได้รับรางวัลที่ 1 ท่านจะพูดว่าอย่างไร?
- ก. มีเส้นหรือเปล่านึ่
- ข. เสียงของเธอรุนะใจกรรมการ
- ค. เธอร้องเพลงคึเพราะจ้งเลย
22. ท่านมักจะมาโรงเรียนสายเสมอ ๆ อาจารย์ประจำชั้นเรียกมาตักเตือนและเสนอแนะวิธีมาโรงเรียนให้ทัน ท่านจะท้ออย่างไร?
- ก. บอกอาจารย์ว่าวิธีนี้ท่านเคยปฏิบัติมาแล้วแต่ไม้คึผล
- ข. บอกอาจารย์ว่าท่านจะปฏิบัติตามที่อาจารย์แนะนำ
- ค. ไม้แสดงอาการคึตอบ
23. เพื่อนคนหนึ่งเข้าใจผิดเข้ามาท้อว่า ว่าท่านเป็นคนไปบอกอาจารย์ประจำชั้นว่า เขาชอบคุยในห้องเรียน ท่านจะพูดและคิดท้ออย่างไร?
- ก. พูดว่า "เธอท้อไมมาโทษกันง่าย ๆ ละ" และคิดว่า "คนอื่นมีคึง เยอะแยะ ท้อไมมาโทษเราคคนเดียว"
- ข. พูดว่า "เธอเข้าใจผิดแล้วละ" และคิดว่า "เขาคงคิดว่าเราไปฟ้องอาจารย์มั้ง"
- ค. พูดว่า "นี้เธอท้อไมคึองมาโทษนึ่ค้วยละ" และคิดว่า "คนประสาท ออยางนี้คึมีค้วย"
24. ขณะที่ท่านกำลังเดินไปโรงอาหารท่านพบกับอาจารย์ที่ไม้เคยสอน ท่านจะท้ออย่างไร?
- ก. ค้างคนต่างเดิน
- ข. ท้อความเคารพและรีบเดินหลบไป
- ค. ท้อความเคารพและยิ้มให้

25. เนื่องจากท่านได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าชั้นเพื่อน ๆ มาแสดงความดีใจด้วย ท่านจะทำอย่างไร?
- บอกเพื่อนว่าไม่น่าเลือกเลยเพราะไม่อยากเป็น
 - ขอบคุณเพื่อนที่เลือกเป็นหัวหน้า
 - พูดกับเพื่อนว่าท่านเป็นหัวหน้าทุกคนต้องเชื่อฟัง
26. เพื่อนของท่านชอบเล่าเรื่องซำซำ ท่านจะทำอย่างไร?
- บอกเขาว่าเรื่องนี้ฟังจนเบื่อ
 - พูดว่าหลายครั้งแล้วนะเรื่องนี้
 - รับฟังเขาเล่าด้วยความตั้งใจ
27. เพื่อนของท่านคนหนึ่งชอบเล่าเรื่องความทุกข์ยากลำบากให้ท่านฟัง ท่านจะทำอย่างไร?
- รับฟังเขาและแสดงความเห็นใจ
 - ทำท่าไม่สนใจเขาจะได้เลิกเล่า
 - นั่งฟังเฉย ๆ
28. อาจารย์ผู้สอนวิชาอาหารให้นักเรียนทำแกงส้มดอกแค บ้านของท่านมีดอกแคเป็นจำนวนมาก ท่านจะพูดว่าอย่างไร?
- อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) จะเอาดอกแคมาเอง
 - อาจารย์คะ (ครับ) บ้านหนู (ผม) มีดอกแคขาย
 - อาจารย์คะ (ครับ) บ้านหนู (ผม) มีดอกแคแยะ
29. ในการตอบปัญหาชิงรางวัลของหมวดคณิตศาสตร์ครั้งหนึ่ง น้องชายของท่านตอบปัญหาได้ถูกต้องและได้รับรางวัลชนะเลิศ ท่านจะพูดว่าอย่างไร?
- น้องเก่งจังเลย คราวหน้าให้ได้รับรางวัลอีกนะ
 - คาดไม่ถึงเลยว่่าน้องที่เก่งแบบนี้
 - พี่คุณหรือเปล่านี่ ไม่เห็นคุณหนังสือเลย

30. ท่านเป็นหัวหน้าชั้นขณะที่อาจารย์ไม่อยู่ในชั้นเรียนเพื่อน ๆ ในชั้นของท่านเลี้ยงคัง ท่านจะพูดว่าอย่างไร?
- เบาะ ๆ หน่อยนะพวกเรา
 - นี่เขาคูยกกันเบาะ ๆ หน่อยสิ
 - เงี้ยบ ๆ หน่อยไม่งั้นฉันจะจ๊ะจ๋อฟ้องครู
31. นักเรียนต่างชั้นกับท่านตกท้ายโดยการตบตีระบะเนื่องจากเข้าใจผิดว่าเป็นเพื่อนเขา ท่านจะพูดและคิดอย่างไร?
- พูดว่า "มากไปแล้วนะ" และคิดว่า "ทำอะไร สุ่มสี่สุ่มห้า"
 - พูดว่า "บ้าจริงเงี้ยบ" และคิดว่า "อยากเจ็บตัวหรือไง"
 - พูดว่า "ทีหลังกูได้แน่เสียก่อนนะ" และคิดว่า "เขาคงไม่ได้ตั้งใจจริง ๆ"
32. ขณะที่ท่านไปตลาด ท่านพบอาจารย์มากับเพื่อน ท่านจะทำอย่างไร?
- ทำความเคารพอาจารย์และเพื่อนของอาจารย์
 - รอให้อาจารย์มองก่อนค่อยเข้าไปทำความเคารพ
 - เดินไปทางอื่นเพราะอาจารย์กำลังอยู่กับเพื่อน
33. ท่านพบกับอาจารย์ที่ท่านไม่ค่อยชอบที่หน้าเสาธง ท่านจะทำอย่างไร?
- ทำความเคารพ
 - รอให้อาจารย์เห็นเสียก่อนค่อยทำความเคารพ
 - พยายามทำเป็นไม่เห็น
34. ขณะที่ท่านกำลังเล่าเรื่องตลก ๆ ให้เพื่อนฟังอย่างสนุกสนาน นึกแสดงอาการอยากพูดบ้าง ท่านจะทำอย่างไร?
- ให้ออกาสนิคพูดบ้าง
 - รีบเด่าให้จบเร็ว ๆ
 - ทำเป็นไม่เห็น

35. ขณะที่ท่านซื้อรถจักรยานยนต์กลับบ้านท่านพบเพื่อนโรงเรียนเดียวกันกับท่านกำลังเดินกลับบ้าน ท่านจะทำอย่างไร?
- หยุดพักหายใจและซื้อรถต่อ
 - ชวนเขารอท้ายรถไปด้วยกัน
 - ซื้อรถผ่านไป
36. เพื่อนขอร้องให้ท่านอธิบายการบ้านให้เขาขณะที่ท่านกำลังหัวขำ ท่านจะพูดและคิดอย่างไร?
- พูดว่า "ขอกินข้าวก่อนนะแล้วจะอธิบายให้ทีหลัง" และคิดว่า "คนอะไรไม่รู้จักกาลเทศะ"
 - พูดว่า "รอก่อนนะกำลังหัวขำ" และคิดว่า "ยุ่งจังเลย"
 - พูดว่า "ฉันขอกินข้าวก่อนนะ" และคิดว่า "สงสาร เขาจึงเขาคงไม่เข้าใจจริง"
37. ท่านเห็นคนตาบอดกำลังจะข้ามถนน ท่านจะทำอย่างไร?
- บอกให้เขารอเมื่อถนนว่าง
 - เข้าไปจับมือเขาร่วมถนน
 - คอยดูว่าเขาจะข้ามถนนได้ไหม
38. ขณะที่อาจารย์กำลังสอนวิชาภาษาอังกฤษอาจารย์พูดเร็วไป ท่านจะทำอย่างไร?
- บันทึกกับเพื่อนว่าอาจารย์พูดเร็วไป
 - นั่งฟังไปเรื่อย ๆ เพราะไม่รู้เรื่องอยู่แล้ว
 - ขอร้องให้อาจารย์พูดช้า ๆ
39. เมื่อท่านเห็นเพื่อนลื่นตกบันไดที่โรงเรียน ท่านจะทำอย่างไร?
- ทำเป็นไม่เห็นเดี๋ยวเขาอาย
 - รีบเข้าไปช่วยและถามว่าเจ็บมากไหม
 - ดูว่าเขาเป็นอะไรมากหรือเปล่า

40. ขณะที่ท่านเดินเข้าห้องประชุมท่านพบเพื่อนหน้าห้องประชุม ท่านจะพูดอย่างไร?
- เข้าไปนั่งควยกันเถอะ
 - ยังไม่เข้าห้องประชุมอีกหรือ
 - อ้าว จะแวนหรือไง
41. ขณะที่ท่านกำลังเดินเล่นอยู่ท่านพบรุ่นน้องในโรงเรียนเดียวกัน ท่านจะทำอย่างไร?
- เข้าไปทัก
 - ให้น้องทักก่อนจึงพูดควย
 - เฉย ๆ ไวก่อนน้องอาจจะไม่อยากทักก็ได้
42. นายป่อ เคยมีปัญหาคู่คอกท่านมาก่อนได้มาขอยืมเงินท่านซึ่งท่านจำเป็นจะต้องไร้จ่าย ท่านจะทำอย่างไร?
- บอกเขาว่าให้ไม่ได้คราวนี้
 - ไปขอยืมคนอื่นมาให้
 - แบ่งกันใช้คนละครึ่ง
43. อาจารย์บังคับให้ท่านมาพบแต่ท่านมาช้า ท่านจะพูดอย่างไร?
- อาจารย์คะ (ครับ) หนู (ผม) ขอโทษคะ (ครับ) ที่มาช้า
 - อาจารย์คะ (ครับ) รถจักรยานหนู (ผม) ยางรั่วระหว่างทางคะ (ครับ)
 - อาจารย์รอรหนู (ผม) แยกเลยหนู (ผม) ดีครูะจริง ๆ คะ (ครับ)
44. ท่านทำการบ้านวิชาภาษาอังกฤษไม่ได้ ท่านอยากให้พี่สาวช่วยอธิบาย ท่านจะพูดอย่างไร?
- แหมการบ้านยากจัง อธิบายให้หน่อยสิพี่
 - อธิบายการบ้านให้หน่อยจะได้ไหม
 - พี่ว่างไหม ช่วยอธิบายการบ้านให้หนู (ผม) หน่อยเถอะ

45. ท่านมีเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใส่จำนวนมาก มุณินิธีช่วยให้เสื้อผ้าเหล่านั้นได้มาขอรับบริจาค ท่านจะทำอย่างไร?
- ก. นำเอาเสื้อผ้าที่ไม่ได้ใส่ทั้งหมดไปให้
 - ข. แบ่งให้ไปพอสมควร
 - ค. เก็บเอาไว้แลกเปลี่ยนของใช้ดีกว่า

ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

บทคัดย่อ

ของ

สาวณีย์ มหาทุมะรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มกราคม 2529

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนา
มนุษยสัมพันธ์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
จำนวน 24 คน โรงเรียนศรีศักดิ์สุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
ปีการศึกษา 2528 ซึ่งมีมนุษยสัมพันธ์ต่ำ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้แบบสอบถาม
มนุษยสัมพันธ์ เลือกผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ต่ำ แล้วสุ่มอย่างง่ายให้กลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลอง
อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับข้อสนเทศที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับโปรแกรมการฝึกกิจกรรมกลุ่ม
ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ถึง
1 ชั่วโมง หลังจากการทดลองผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มทำแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์
แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้ t-test และ F-test

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนามนุษยสัมพันธ์สูงขึ้น
กว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศมีการพัฒนามนุษยสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าเดิม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนามนุษยสัมพันธ์สูงกว่า
นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECT OF GROUP WORK ON HUMAN RELATIONS DEVELOPMENT
OF MATHAYOM SUKSA IV STUDENTS

AN ABSTRACT

BY

LAWAN MAHATHUMARAT

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

January 1986

The purpose of this experimental research was to study the effect of group work on Human Relations Development. The subjects were the 24 Mathayom Suksa IV students of Srisaksuwanwittaya School in Amphur Bangrachan, Singburi Province, Academic Year 1985. They were human relations at the low level by the questionnaire of human relations and randomly selected into the experimental group and the control group, each group consists of 12 students. The experimental group was treated by group work program and the control group was given the information on the same content as the experimental group. The experimental period was Four weeks, Five sessions a week for 30 minutes to 1 hour in each one. After the experiment, both groups were post tested by the same questionnaire and t-test and F-test were used for analysis.

The results were as follows:

1. There was significantly human relations of Group work Post-test higher than Pre-test at .01 level.
2. There was significantly human relations of Information group Post-test higher than Pre-test at .05 level.
3. There was significantly human relations of Group work higher than Information group at .01 level.